Ніва

ТЫДНЁВІК БЕЛАРУСАЎ У ПОЛЬШЧЫ

PL ISSN 0546-1960

NR INDEKSU 366714

http://niva.iig.pl
redakcja@niva.iig.pl

№ 13 (2759) Год LIV | Беласток, 29 сакавіка 2009 г. | Цана 2,00 зл. (VAT 0%)

Анна з Беластока дзякуе за аздараўленне... *(або сучасная Кніга цудаў)*

Ганна КАНДРАЦЮК

— Я не ведаю адкуль у мяне ўзяліся сілы з'ездзіць у Супрасль, — успамінае Анна з Беластока, аздаравелая ад цяжкай дэпрэсіі вясной 1997 года. Яшчэ сёння не можа паверыць у цудоўнасць здарэння. Хвароба давяла яе да крайняй немачы і прыгнёту. Анна перастала спаць, есці, дбаць пра гігіену. Ад раніцы да вечара яна сядзела ў фатэлі і глядзела на белую сцяну.

— Мне вельмі хацелася сысці з гэтага свету, — прызнаецца Анна, 1965 года нараджэння. Спачатку хадзіла да лекара. І прымала лякарствы, ад якіх не было палёгкі.

— Я не магла паехаць у псіхіятрычны шпіталь, — кажа Анна. — Пасля пабыўкі ў Харошчы мяне перасталі б успрымаць за партнёра ў сур'ёзных справах. Або і хіхікалі б за плячыма. Такі Беласток. Без спачування і літасці. Людзям прыносіць задаваленне, калі ў каго нага падвярнецца...

Анна папала ў дэпрэсію ад нездаровай канкурэнцыі ў сваёй фірме. Ад дзікай зайздрасці, якой ніяк не магла зразумець сваімі мазгамі. Як інфарматык і працаўнік тэлемабільнай галіны, спачатку ўсё зводзіла ў жарт, смешны каментар. Пасля пачала знаходзіць у сваёй сумцы дзіўныя прадметы: шаўковы шаль, нож, грошы...

— Але найгоршыя былі хвалі бруднай энергіі, якія я адчувала на сваёй спіне, — успамінае аздаравелая.

Анна ніколі не верыла ў чары, але калі гаварыла знаёмым пра дзіўныя прадметы і сваё адчуванне, тыя таксама ўсё зводзілі ў жарт і гаварылі пра нейкія чары. Але смех не дапамог. Анна пачала хварэць. Спачатку яна стала прасыпаць назначаныя гадзіны і спазняцца на працу. Пасля з'явілася дзіўная абыякавасць. І галаўныя болі, на якія не памагалі рэкламаваныя пілюлі. Спынілася менструацыя. Жанчына пачала пухнуць і таўсцець. Той-сёй за яе спіной стаў шаптацца пра *дурную* цяжарнасць.

— Я не разумела гэтага злоснага шэпату, — яшчэ сёння гэты ўспамін прыносіць маёй субяседніцы боль: — Якая тут недарэчнасць, калі замужняя жанчына ў 32 гады спадзяецца першага дзіцяці!? Наадварот, людзі павінны павіншаваць яе, цешыцца такой навіной...

У Анны ўсё пачало клеіцца наадварот. Усё што рабіла яна з добрым намерам, прыносіла адваротны вынік. Аж з'явілася крайняя немач і прага смерці...

— Усюды я бачала могілкі і крыжы. Нават у квяцярні ўсе букеты напаміналі вянкі з павязкай „Ostanie pożegnanie".

фота з архіва аўтаркі

Архімандрыт Гаўрыіл, сакавік 2008

У Супрасль да айца Гаўрыіла завяла яе нейкая добрая сіла. У тую ноч прыснілася ёй Свята-Духаўская царква ў Вільні. Пасля пачула ўнутры сябе голас, які назваў адно слова: Супрасль.

— Раніцай я сабрала апошнія сілы, села ў таксі і адправілася ў манастыр.

Якраз была серада. Крыху здзівіла яе чарга, якая тоўпілася ля дзвярэй архімандрыта. Перад ёй выстойвала дзесьці за трыццаць асоб, большасць старэйшага ўзросту. Пераважна з Беластока. Кабеты, мужчыны, дзеці... Людзі ў засяроджанні і цішыні чакалі сваёй чаргі. Анна адчувала сябе няёмка сярод гэтай кампаніі.

— Людзі з майго пакалення не маюць адвагі публічна прызнацца да Бога. Сам чалавек адчувае, што такія прызнанні дрэнна ўспрымуць...

Ужо першы візіт у архімандрыта Гаўрыіла паставіў жанчыну на ногі. Яна сама здзіўлялася свайму плачу, які апанаваў яе ля цудадзейнай Супрасльскай іконы Божай Маці.

Пасля, калі выйшла за муры манастыра, першы раз ад трох гадоў пачула спеў жаваранкаў.

— Я стала піць зёлкі ад архімандрыта Гаўрыіла, маліцца, пасціць... Прыехала яшчэ два разы. Аздаравела ў Вялікдзень. Мая сям'я здзіўлялася такому цудоўнаму вылячэнню. Я сама нікому нідзе не расказала пра дапамогу, якую атрымала ад айца Гаўрыіла. Чакала зручнага моманту, бо верыла што ён прыйдзе. (Мы сустрэліся ў Супраслі). Сёння Анна, 39-гадовая жанчына, маці двух сыноў. Паважаны віцэ-шэф у сваёй фірме. Словам: сапраўдная бізнесвумен. Успамагае манастыр і вельмі рада, што можа расказаць пра сваю гісторыю аздараўлення ў цяжкі для архімандрыта Гаўрыіла час.

З адабрэннем успрымае таксама звестку пра Кнігу цудаў, заведзеную ў Супрасльскім манастыры:

— У кожны момант я магу засведчыць пра сваё цудоўнае аздараўленне, — кажа ўдзячная Анна.

* * *

Прыклад Анны пацвярджае пачутае ад насельнікаў і апекуноў Дабравешчанскага мужчынскага манастыра. Вядома пра больш за 300 выпадкаў вылячэння. Мова пра аздараўленні ў наш час. Сярод іх такія выпадкі як рак ці бясплоднасць. 31 асоба заявіла пра сваё вылячэнне да ведамасці манастыра, які вядзе рэестр падобных выпадкаў. У рэестр занесены асобы з канкрэтнымі адрасамі, якія, беручы пад увагу ахову персанальных даных, падаем у скарачэнні.

***Дарафея з Беластока** дзякуе за вылячэнне ад бясплоднасці;*

***Серафіма з Глінішчаў-Вялікіх** дзякуе за вылячэнне свайго арганізма ад многіх хвароб;*

***Яўгенія з Пянькоў** дзякуе за вылячэнне паралічу ног;*

***Надзея з Беластока** дзякуе за вылячэнне многіх хвароб;*

***Ірына з Беластока** дзякуе за вылячэнне адэномы (пухліны) маткі;*

(працяг будзе)

Звяртаемся таксама да ўсіх аздаравелых, якія, як і Анна, захочуць распавесці нам пра свае выпадкі аздараўлення. Гарантуем права на ананімнасць. Гераіня расказу ўспамінае пра цяжкі час архімандрыта Гаўрыіла. Архімандрыт хварэе. Апрача гэтага ён мае забарону ад сваіх іерархаў на публічныя выказванні, асабліва для прэсы.

Зварот да Беларускага Народу з нагоды 91 Угодкаў БНР

Дарагія суродзічы-беларусы!

Ад імя Рады Беларускай Народнай Рэспублікі маю гонар вітаць Вас з нашым вялікім нацыянальным сьвятам, угодкамі абвешчаньня 25 сакавіка 1918 году незалежнасьці Беларускай Народнай Рэспублікі, якія мы называем Днём Волі.

Нацыянальныя сьвяты кожны народ сьвяткуе радасна і ўрачыста. З глыбіні сэрца жадаю, каб і для ўсіх нас як на Бацькаўшчыне, гэтак і па-за яе межамі гэты дзень стаўся нагодай выявіць сваю любоў да Бацькаўшчыны. Адначасна прашу кожнага з Вас задумацца над пытаньнем, куды вядзе нашу краіну палітыка сёньняшняга рэжыму ў Беларусі.

Жыве беларускі народ ва ўмовах няволі. Кантрактная сыстэма; забарона дзецям з чарнобыльскай зоны карыстацца дапамогай добразычлівых людзей цывілізаванага сьвету; тэрор у форме падслухоўваньня тэлеразмоваў, адбіткаў пальцаў, несанкцыяваных ператрусаў, канфіскацыяў й затрыманьняў, фатаграфаваньня людзей на грамадзкіх мерапрыемствах; новапрыдуманае зьнявольваньне ў войску непаслухмянае моладзі пасьля яе выключэньня са школаў і ўнівэрсытэтаў; абмяжоўваньні доступу да праўдзівае інфармацыі. Беларусь сталася падобнай да афрыканскае Зымбабвэ пад дыктатураю Мугабэ. Засталося толькі правесьці рэфэрэндум аб пажыцьцёвай прэзыдэнтуры ды пераемнасьці ўлады па прызначэньню, без галасаваньня.

Эўропа стараецца памагчы Беларусі, але толькі сам народ Беларусі можа стрымаць разгул дыктатуры й самаволі. Толькі вы, дарагія суродзічы, можаце паказаць адзін аднаму й цэламу сьвету, што вы адчуваеце зьдзек нялюдзкага рэжыму, прагнеце спакайнейшага, лепшага жыцьця.

Рада БНР із свайго боку робіць усё магчымае, каб вонкавы дэмакратычны сьвет ведаў праўду пра становішча ў Беларусі ды спрыяў справе аднаўленьня ў ёй дэмакратычнага ладу й грамадзянскіх свабодаў. Рада БНР працуе на тое, каб непаслабна трывалі нашы адраджэнскія намаганьні, каб жыла й разьвівалася беларушчына, каб гарэла сьвяцільня Акту 25 Сакавіка 1918 году. Ведайма, што зарука будучыні ў памятаньні мінуўшчыны.

Дапамажы нам Божа.

Івонка Сурвілла
старшыня Рады Беларускай Народнай Рэспублікі

9 770546 196000

Так, як усе

Калі задумацца, якое мысленне мае сярэднестатыстычны насельнік Беларусі, да чаго ён імкнецца і чым кіруецца, то напэўна можна сфармуляваць гэта адным кароценькім сказам — „жыць так, як усе". Жыць так, як усе — гэта значыць хадзіць на працу з васьмі раніцы да пяці вечара, атрымліваць сталы заробак, хай сабе і невялікі (галоўнае — каб стаж не перапыняўся), мець абсталяваную кватэру, пажадана зрабіўшы ў ёй еўрарамонт. Для гараджаніна абавязкова мець машыну і лецішча, на якім ён будзе праводзіць усе выходныя, запланаваны адпачынак, падчас якога можна выправіцца ў Крым альбо скрозь сядзець на той жа дачы. У „духоўным" плане — чытаць раз у тыдзень якую-небудзь „вечёрку" з тэлевізійнай праграмай і гараскопам, наведваць раз у месяц супермаркет, сустракацца раз у паўгода з каханкай, якая не будзе патрабаваць шмат выдаткаў, і дарыць жонцы букецік цюльпанаў раз у год на 8 сакавіка. А галоўнае — не высоўвацца і, сцеражы Божа, не выказвацца наконт існых парадкаў і палітычнай сутнасці дзяржаўнай сістэмы. Нічога, што ў краіне, нашым агульным беларускім доме, вялікая бяда. Нічога, што адны людзі бясследна знікаюць, а іншых дзяржаўныя пільнуючыя органы даводзяць да самагубства. Нічога, што праўду пра жахлівыя наступствы Чарнобыльскай катастрофы дагэтуль хаваюць і ўжо цвёрда збіраюцца „ашчаслівіць" беларусаў новай атамнай станцыяй. Нічога, што нявінных кідаюць за краты толькі за іншадумства, што найбольш прыстойную і актыўную моладзь гвалтам незаконна забіраюць у войска, запалохваюць і цягаюць у пастарункі, што яе б'юць дубінкамі на цэнтральных вуліцах сталіцы. Што замест таго, каб шукаць сапраўдных бандытаў і зладзеяў, кадэбісты і міліцыянты ўрываюцца ў дамы прыстойных грамадзян з вышукамі. Галоўны прынцып нашага абачлівага абывацеля — сядзець збоку і ні ў што не ўдумвацца, нікуды не ўмешвацца. Як гаворыцца, не маё гарыць — не мне тушыць.

Просценькая формула „жыць так, як усе" — асноўнае і генеральнае крэда напэўна пераважнай бальшыні грамадзян кожнай краіны. У гэтым хіба выяўляецца звычайная чалавечая прырода і няма нічога анамальнага. Парадокс гэтага мыслення ў нашых рэаліях заключаецца якраз у тым, што Беларусь жыве не так, як усе. У Рэспубліцы Беларусь фактычна няма падзелу ўлады. Па сутнасці ў краіне няма парламента, няма палітычных публічных дэбатаў, амаль няма незалежных медыяў. Няма мясцовага самакіравання, але дзеіць жорсткая „вертыкаль". Няма вольнага рынку, развіцця дробнага і сярэдняга прадпрымальніцтва, межы не спрашчаюцца як па ўсёй Еўропе, а наадварот ператвараюцца ў жалезную заслону. Няма нармальных нацыянальных помнікаў, затое скрозь пастаўлены людажэрцы леніны-сталіны-дзяржынскія. Амаль няма музеяў з цікавымі экспазіцыямі, але скрозь вісяць вялікія партрэты адзінага і непаўторнага правадыра. Няма садкоў і школ на роднай мове, затое поўна чужынскіх „учреждений образования". Няма яшчэ шмат чаго, што мусіць быць абавязкова. І ёсць багата таго, чаго не павінна быць у прынцыпе.

„Стань як усе?" — рытарычна пытаўся кінагерой у сваёй каханай жанчыны. — „Не лятаць на Месяц, не паляваць на мамонтаў, з Шэкспірам не перапісвацца?!"... Герояў то ў нашай даўняй і найноўшай гісторыі ніколі не бракавала. Іх нікольні не меней, а напэўна і болей (бо змагацца за сваю незалежнасць беларусам давялося больш, чым каму-небудзь), чым у кожнага еўрапейскага народа. Мы заўсёды прайгравалі ў іншым — беларусам бракавала масавай салідарнасці, нацыянальнай згуртаванасці, трывалых і паўсюдных праяваў, нават самай дробнай, але такой важнай падтрымкі ў цяжкі час для суайчыннікаў. Эвалюцыйныя, паступальныя змены ў краіне куды лепей, чым гвалтоўная змена дзяржаўнага ладу. А каб іх, пазітыўныя перамены, забяспечыць, патрэбныя не толькі кансалідаваныя дзеянні дэмакратычных партый і рухаў, але і салідарныя паставы звычайных грамадзян, якім нешта баліць, якія папросту не могуць далей „жыць так, як усе".

Уладзімір ХІЛЬМАНОВІЧ

Мовазнаўства і палітыка

— Зараз ніхто не зацікаўлены, каб даследаваць беларускія гаворкі Беласточчыны, — кажа д-р Васіль Сегень з Універсітэта ў Беластоку. Ад некалькіх гадоў на беларускай філалогіі няма такога прадмета як дыялекталогія. Разам спыніліся і дыялекталагічныя практыкі для студэнтаў. Іх адсутнасць навуковая ўстанова тлумачыць недахопам фінансавых сродкаў.

Даклад пад загалоўкам „Аб патрэбе мовазнаўчых даследаў на Беласточыне", з якім д-р Васіль Сегень 12 сакавіка выступіў у рамках г.зв. „беларускіх чацвяргоў", высветліў шэраг складанасцей і абсурдных сітуацый у наш час, указаў на палітычны падыход да моўных пытанняў.

— Зараз ніхто не зацікаўлены, каб даследаваць беларускія гаворкі Беласточчыны, — кажа д-р Васіль Сегень з Універсітэта ў Беластоку. Ад некалькіх гадоў на беларускай філалогіі няма такога прадмета як дыялекталогія. Разам спыніліся і дыялекталагічныя практыкі для студэнтаў. Іх адсутнасць навуковая ўстанова тлумачыць недахопам фінансавых сродкаў.

Даклад пад загалоўкам „Аб патрэбе мовазнаўчых даследаў на Беласточыне", з якім д-р Васіль Сегень 12 сакавіка выступіў у рамках г.зв. „беларускіх чацвяргоў", высветліў шэраг складанасцей і абсурдных сітуацый у наш час, указаў на палітычны падыход да моўных пытанняў.

— Хоць паходжанне даследчыка не павінна мець уплыву на вынікі даследаў, на жаль, бывае па-рознаму, — адзначыў мовазнавец. — Прыкладам такога падыходу з'яўляецца мовазнаўчая канферэнцыя, арганізаваная 15 снежня 2008 года ў Гайнаўцы Саюзам украінцаў Падляшша. Калі глядзець на падбор тэм і даследчыкаў, высновы канферэнцыі можна было назваць ужо да яе правядзення. Арганізатары моцна стараліся даказаць адно: украінскае паходжанне падляшскіх гаворак.

— Адзін з навукоўцаў даказваў, што прызнакам „украінскасці" гаворак у наваколлі Гайнаўкі і Бельска з'яўляюцца дыфтонгі, — адзначае д-р Сегень. — Тады, паводле такой тэорыі, мы павінны ўключыць у арэал украінскіх дыялектаў таксама Віленшчыну. Гэта абсурд.

Васіль Сегень адзначыў патрэбу грунтоўнага навуковага даследу, асабліва на тэрыторыі памежжаў, дзе, як правіла, выступаюць пераходныя гаворкі. Іх прыналежнасць нельга вызначаць адной характэрнай мове рысай, бо тут важны шматбаковы падыход да асвятлення праблемы, уключна з гісторыяй і свядомасцю саміх жыхароў.

— Я сам нядаўна быў сведкам, калі студэнтка паланістыкі бараніла дысертацыю пад загалоўкам „Усходнеславянскія ўплывы ў гаворках вёскі Махнатае". Як можна гаварыць пра ўсходнеславянскія ўплывы ў сітуацыі, калі яны з'яўляюцца асновай...

Цяжка паверыць, што заняпад мовазнаўства на беларусістыцы выпаў у самы гарачы час, калі нашы самаўрады і гміны як ніколі патрабуюць сутнасных і кампетэнтных даследаў і меркаванняў.

Мы таксама пацікавіліся поглядам даследчыка на пытанне двухмоўя ў беларускіх гмінах і паветах.

— Вы за ўвядзенне беларускай літаратурнай мовы ці гаворак?

— Калі ідзе пра поўнач Беласточчыны, у мяне няма сумненняў наконт літаратурнай мовы. Аднак калі гаворым пра такія гміны як Орля, варта ў нейкай ступені пакарыстацца гаворкамі.

Ганна КАНДРАЦЮК

Вачыма еўрапейца

Белавежа загуляе

Некалькі дзён таму кіраўніцтва Падляшскай маршалкоўскай управы падпісала чарговыя дзесяць дамоў на рэалізацыю задач у рамках Рэгіянальнай аперацыйнай праграмы на 2007-2013 гг., якая ў значнай ступені суфінансуецца еўрасаюзнымі сродкамі. У гэты раз размеркавана было больш за 28 млн. 600 тыс. зл., з чаго амаль 21 мільён зл. гэта дафінансаванне з ЕС. Агулам з гэтымі дамовамі падпісаны на Падляшшы дамовы на больш за 411 млн. зл. (трохі больш чым палова гэта еўрасаюзныя грошы). Бенефіцыентамі апошняга транша з'яўляюцца тры музеі, два шпіталі, каталіцкая парафія ды гміны Замбраў (дарожная інфраструктура), Тыкоцін і Турасль (адукацыйныя праекты) ды Белавежа. З журналісцкага, ніўскага, пункту гледжання асабліва зацікавіла мяне гэтая апошняя гміна. Яе ўлады прызначаныя сродкі выдаткуюць на „актывізацыю турыстычнага патэнцыялу паўднёвай часткі Падляшскага ваяводства шляхам стварэння сеткавай турысцкай прапановы, абапіраючайся на марку Белавежа". Сярод чатырох дэталёвых мэт улады Белавежскай гміны пералічылі ў сваёй заяве: „прадаўжэнне побыту турыста" [аднаго? — М.Х.] у паўднёвай частцы Падляшскага ваяводства, што будзе мець адбітак у эканамічных карысцях".

Загадкавасць гэтых запісаў у белавежскім праекце падштурхнула мяне паставіць войту Белавежы Альфрэду Літвіновічу пару пытанняў.

— Што значыць актывізацыя турыстычнага патэнцыялу?

— Я не спецыяліст па маркетынгу. Справа ў актыўным здабыванні турыстаў шляхам прадстаўлення сваёй прапановы. Не чакаем, аж хтось да нас прыедзе і пабачыць, але самі хочам найперш выйсці па-за наш рэгіён.

— Як хочуць у Белавежы стварыць сеткавую турысцкую прапанову паўднёвай часткі ваяводства?

— Ёсць у нас каштоўнасці, якія несумненна могуць зацікавіць турыстаў, маем перш за ўсё, вядома, Белавежскую пушчу. Партнёрамі ў нашым праекце з'яўляюцца Драгічынская каталіцкая дыяцэзія і гміна Боцькі. У выпадку Боцькаўскай гміны гэта жывая культура; ёсць у іх знакаміты фальклорны калектыў. У Драгічыне прыгожыя помнікі матэрыяльнай культуры, гатычныя (sic! — М.Х.) храмы. У сувязі з тым, што ў праекце ўдзельнічае трох партнёраў, называецца ён сеткавым.

— На што канкрэтна будуць прызначаны грошы?

— Будуць гэта прамацыйныя дзеянні, значыць, выданне буклетаў. Будзем арганізаваць сустрэчы з журналістамі; хочам сюды запрасіць на майстар-класы замежных журналістаў. Можа гэта зашмат сказана: майстар-класы. Хочам, каб пабачылі тое, што мы тут маем і перанеслі гэта да сябе, каб былі амбасадарамі нашай культуры, традыцыі, нашых скарбаў.

— Які сёлетні бюджэт Белавежскай гміны?

— Прыбыткі гміны складуць 5 млн. 600 тыс. злотых.

Са стратэгіі развіцця турызму ў Белавежскай гміне са снежня мінулага года вынікае, што інфраструктура звязаная з турызмам у Белавежскай гміне — недастатковая.

— Але як будзе будавацца тая марка Белавежы?

— Аб дэталях цяпер вам не скажу. Ужо даўно падавалі мы гэты праект. Напэўна хочам прамаваць гэтыя тры мясцовасці. Калектыў з Боцькаў будзе выступаць на турыстычных мерапрыемствах у Белавежы, будуць выезды ў Драгічын, каб турысты маглі пабачыць тамашнія помнікі. Мусім мы, тыя тры партнёры, яшчэ сесці і абмеркаваць дэталі.

На гэтыя атракцыёны ў рамках белавежскага праекта (без гэтых дэталяў) прызначана дакладна 1 млн. 450 зл. (963 тыс. 450 зл. возьмецца з еўрасаюзнай пулькі).

Мацей ХАЛАДОЎСКІ

Наш чалавек у Еўрапарламенце?

Размова з праф. Антонам Мірановічам — кіраўніком Кафедры гісторыі культур пагранічча ў Інстытуце гісторыі Універсітэта ў Беластоку, беспартыйным кандыдатам ад Грамадзянскай платформы на выбарах у Еўрапейскі парламент са спалучаных Падляшскай і Вармінска-Мазурскай акруг

„Ніва": — *Чаму Вы рашыліся кандыдаваць у Еўрапарламент на выбарах 7 чэрвеня?*

Антон Мірановіч: — Прычына зразумелая, асяроддзе нацыянальных меншасцей Беласточчыны ніколі не мела свайго прадстаўніка ў такой шаноўнай установе як Еўрапейскі парламент. Я рашыўся на гэта, паколькі разлічваю на тое, што, можа, гучней прагучаць праблемы нашых нацыянальных меншасцей. У гэты момант шмат пытанняў звязаных з гаспадарчымі і грамадскімі справамі абумоўленыя палітыкай Еўрасаюза.

— Чым намерваецеся займацца ў ЕП?

— Дзве сферы дзеяння інспіруюць мяне да прысутнасці ў Еўрапарламенце. Па-першае — пытанне давядзення да добрых адносін ЕС з усходнімі партнёрамі, значыць, дзеянні ў г.зв. усходнім маштабе. Гэта вельмі важнае, паколькі наш рэгіён непасрэдна мяжуе з пазаеўрасаюзным абшарам. Значыць, у залежнасці ад таго, як будзе выглядаць палітыка ЕС у гэтым плане, такой таксама будзе гаспадарчая форма і роля гэтага памежнага рэгіёна, да якога належыць таксама Беласточчына. Другі элемент, можа нават больш істотны, гэта спроба стварыць такія юрыдычныя рэгуляроўкі ў абсягу ўсяго Еўрасаюза, якія гарантавалі б рэальнае бачанне правоў нацыянальных, этнічных і канфесійных меншасцей. Незалежна ад існуючых дагэтуль агульных юрыдычных правіл, надалей, так як і ў краінах-членах ЕС, як і ў краінах імкнучыхся да членства, на гэтым фоне раз за разам паяўляюцца новыя канфлікты. Сігнал з ЕП у гэтым плане павінен быць не толькі заахвочваннем да адпаведных юрыдычных рэгуляровак унутры паасобных дзяржаў-членаў, але і да акрэслення нейкіх агульнаеўрапейскіх прынцыпаў.

— Успомнілі Вы аб г.зв. усходнім маштабе. Як Вы ацаняеце дзеянні да гэтай пары ў гэтым плане ЕП і Еўрапейскай камісіі, м.інш. і Польшчы, у адносінах да Беларусі і шырэй — краін Усходняй Еўропы? Як затым ацаняеце прапанову Польшчы і Швецыі наконт „Усходняга партнёрства"?

— Я лічу, што да гэтай пары рэалізацыя еўрасаюзнай палітыкі ва ўсходнім маштабе не мела большых поспехаў таму, што той маштаб у адносінах да Расіі, Украіны ці Беларусі абмяжоўваўся часта да прачысткі пераплыву тавараў, паслуг і людзей праз памежную зону, абучэння пагранічнікаў, гарантавання памежнай бяспекі і да г.п. А ва ўсходнім маштабе маем шэраг іншых пытанняў, мабыць, значна важнейшых. Справа перш за ўсё ў стварэнні эканамічных трансгранічных абшараў. Мы не заўважылі, каб еўрасаюзная палітыка, якая вядзецца да гэтай пары, інспіруюча паўплывала на эканамічнае развіццё як з гэтага, так і з таго боку мяжы Еўрасаюза. Палітыка ва ўсходнім маштабе („Усходняе партнёрства") мае быць таксама нейкім заахвочваннем для краін распаложаных на ўсход ад нашай мяжы да рэформ, якія гарантуюцца ў стандартах ЕС. Маем тут на думцы як эканамічныя рэформы, так і палітычныя ды грамадскія. Да гэтай пары еўрасаюзная палітыка ў гэтым плане не прыносіць канкрэтных рэзультатаў. Найбольш у справе гэтых рэформ прасунутая Украіна ў размовах з ЕС не атрымала нават нейкага тэрміну далучэння да ЕС, ані канкрэтных карысцей. Усе дзеянні, якія прапануюцца Украіне, напрыклад, у галіне адмены мыта на некаторыя сталёвыя вырабы ці візавых палягчэнняў — гэта замала, каб можна было гаварыць аб тым, што палітыка ва ўсходнім маштабе поўнасцю рэалізуецца і прыносіць карысці перш за ўсё самім жыхарам Украіны. У выпадку Расіі маем тут крыху іншую сітуацыю. ЕС трактуе Расію як стратэгічнага партнёра ў катэгорыях сыравіны і свае бяспекі і з тае прычыны сама Расія не зацікаўленая ў тым, каб рэалізаваць прынцыпы, вынікаючыя з еўрасаюзнай усходняй палітыкі. У сваю чаргу Беларусь мае такую самую прапанову карыстання фінансавай дапамогай і ўсімі іншымі палягчэннямі як апошнія краіны пералічаныя ва ўсходняй палітыцы, але мусіць выканаць канкрэтныя ўмовы. ЕС у апошні час пачынае адпаведныя крокі ў зносінах з беларускай уладай, бо тут палітыка ізаляцыянізму не прынесла ніякіх вынікаў. Думаю, што гэта добры напрамак. Беларусь шляхам удзельніцтва ва „Усходнім партнёрстве" будзе мець магчымасць не толькі карыстацца еўрасаюзнымі сродкамі, але і працягваць вельмі істотныя гаспадарчыя мерапрыемствы ў трансгранічнай сферы. Прыгадаю тут хоць бы праекты датычныя Белавежскай пушчы, пагранпераходаў ці пабудовы стратэгічных энергетычных шляхоў. Найбольш важным для грамадзян Беларусі з'яўляецца паляпшэнне спосабу атрымання віз у краіны Шэнгенскай зоны. Я мяркую, што поўнае далучэнне Беларусі да праграмы „Усходняе партнёрства" дало б шанц грамадзянам гэтай краіны да большай мабільнасці, скарэйшага і лягчэйшага перасякання мяжы, а затым да здабывання досведу шляхам кантактаў з грамадзянамі еўрасаюзных краін.

Фота МІРЫ ЛУКШЫ

— Разумеем, што Вы за поўны ўдзел Беларусі ва „Усходнім партнёрстве".

— У гэты момант Беларусь не выконвае крытэрыяў, якія на гэта ёй дазволілі б — ані гаспадарчых, ані палітычных. Гаворым тут аб магчымасці поўнага карыстання сродкамі, вынікаючымі з ахаплення Беларусі еўрасаюзнай усходняй палітыкай. Беларусь мела да гэтай пары прапанову карыстацца гэтымі сродкамі, але пад умовай, што будуць захоўвацца правы чалавека, наступіць свабода медыяў і пачнуцца дзеянні па будове адкрытага грамадства.

— Адным словам, Вы за варыянт „27 + 5 + 1", як прапануецца ва „Усходнім партнёрстве", ці „27 + 6", які гатова была б разважыць улада ў Мінску, значыць, варыянт, у якім Беларусь была б трактаваная — як гэта акрэсліў пасол РБ у Варшаве — на роўных прынцыпах з іншымі ўсходнімі суседзямі, запрошанымі ў „Партнёрства"?

— Самае істотнае, каб Беларусь атрымала часовую ўяву пагадненняў наконт добрых адносін з ЕС. У якой канфігурацыі, гэта справа другарадная. Дыялог Бруселя з Мінскам павінен працягвацца нават з гэтай камандай, якая ў даны момант правіць у Мінску. Чаканне радыкальных грамадска-палітычных перамен спрычыніцца да таго, што Мінск будуць штораз больш адсоўваць ад агульнаеўрапейскіх перамен, што перш за ўсё не служыць грамадзянам Беларусі.

— Ці на маёвы саміт ЕС у Празе, які будзе датычыць „Усходняга партнёрства", павінен быць запрошаны асабіста прэзідэнт Аляксандр Лукашэнка?

— Ці будзе запрошаны асабіста ён, ці хтосьці з яго атачэння, гэта таксама другараднае пытанне. Калі гаворым аб „вялікім адкрыцці", меўшы на думцы „Усходняе партнёрства", дык прэзідэнт Лукашэнка мог бы быць там прысутны. Тым больш, што прадбачваецца дыскусія аб татальных пераацэнках у зносінах з Беларуссю. Такі пералом у Празе павінен наступіць. Тым больш, што дыялог Бруселя з Мінскам у кантэксце іншых усходніх партнёраў павінен быць, хоць бы таму, што датычыць ён, напрыклад, энергетычных спраў і да таго падобных, а Беларусь у гэтым плане з'яўляецца транзітнай краінай.

— Ці Вы маглі б больш дэталёва ацаніць палітыку ЕС у адносінах да нацыянальных меншасцей?

— Генеральна няма такой суцэльнай палітыкі, незалежна ад прынятых канвенцый і запісаў. Маем у ЕС розны досвед. Справа ў тым, што заўсёды Цэнтральна-Усходняя Еўропа была канфліктагенным абшарам; нацыянальныя меншасці былі тут дэстабілізуючым фактарам. У большасці старых краін ЕС праблема нацыянальных меншасцей спіхвалася на абочыну, бо ў такім працэнце, як у Цэнтральна-Усходняй Еўропе, гэтыя меншасці там не выступалі. Сітуацыя радыкальна змянілася за апошняе дваццацігоддзе, калі заходнееўрапейскія абшары ўзбагаціліся на наплыўное насельніцтва з Афрыкі, Азіі і іншых еўрапейскіх абшараў. Тады ў гэтай частцы Еўропы паявіліся зборышчы, якія выразна бачацца не толькі як эмігранты, але як і меншасці, прабуюць яны здабыць статус нацыянальных ці этнічных меншасцей. У сувязі з гэтым краіны ЕС мусяць выпрацаваць новыя стандарты. Запісы, якія былі да гэтага часу, што ўсе гэтыя праблемы рэгулююць канстытуцыйныя ці краёвыя запісы, што адносяцца да агульнасці грамадзян — недастатковыя. Прыкладам гэтаму з'яўляецца Францыя. Агульна можна сказаць, што з захоўваннем правоў нацыянальных і этнічных меншасцей у Еўрасаюзе — ненайлепш.

— На канец вернемся да чэрвеньскіх выбараў у Еўрапарламент. Як Вы заахвоцілі б жыхароў нашага рэгіёна, асабліва беларускі электарат Беласточчыны, да ўдзелу ў галасаванні? У папярэдні раз прысутнасць сярод нашых беларусаў была слабая.

— Гэта праўда. Увогуле, выбарчы маразм беларускага асяроддзя на Беласточчыне відавочны аж надта. Нават на самаўрадавых выбарах, дзе беларусы непасрэдна вырашаюць аб сваім лёсе, прысутнасць таксама бывае невысокай. Выбар еўрадэпутатаў здаецца быць для большасці гэтай грамады вельмі абстрактным. Запрашаю, аднак, да ўдзелу ў выбарах у ЕП па простай прычыне. Калі б нам удалося мець свайго прадстаўніка ў Еўрапарламенце, маглі б мы старацца за здабыванне большых сродкаў на праекты, якія датычылі б таго ўсходняга маштабу, аб якім я гаварыў. Гэта непасрэдна звязана з гаспадарчым развіццём нашых памежных рэгіёнаў, а ў выніку з ростам узроўню жыцця жыхароў. Шмат інвестыцый магло б сканцэнтравацца на Беласточчыне і шырэй на Падляшшы. А без еўрасаюзных сродкаў сёння цяжка рэалізаваць любыя інвестыцыі.

— Дзякуем за размову.

Размаўляў Мацей ХАЛАДОЎСКІ

Не варта галаву марочыць

У 10 нумары „Нівы" ад 8 сакавіка 2009 г. у допісе „Дзе знайсці грошы" Мікалай Лук'янюк намагаецца адказаць на пастаўленае сябой пытанне і заахвочвае чытачоў выказацца наконт гэтай справы. Я пагаджаюся з аргументацыяй паважанага калегі, але, на маю думку, гэта адно наша мроя, якая ніколі не здзейсніцца. Ні прэм'ер-міністр, ні яго міністры, ні парламентарыі не згодзяцца аддаць са сваёй кішэні хоць бы залатоўку. Памятаеце што тварылася, калі паступіла прапанова панізіць парламентарыям камандзіровачныя? Скандал усчаўся! Такое ж было і пры абмежаванні сродкаў для канцылярыі прэзідэнта, парламента і сената. Не варта затым, Мікалай, галаву марочыць, бо ніхто нас не паслухае. Застаецца з лёсам памірыцца і чакаць, калі змілуюцца і кінуць нам нейкі грош. Такая вось праўда.

Не паспелі панізіць на 1% падаходны падатак, а ўжо з'явілася прапанова забраць яго на страхавую складчыну для ЗУС. Дзе затым кампенсацыя за павышаныя цэны харчовых прадуктаў, медыкаментаў, электраэнергіі, газу і г.д. і т.п.? Знаёмая аптэкарка гаварыла, што з 15 сакавіка павышаюцца цэны лякарстваў, а СМІ інфармуюць, што перад Вялікаднем павысяцца цэны свініны, мясных вырабаў, малака і гародніны. Праўда, што гэтых „пры карыце" справа не так моцна тычыцца. У іх зарплата не такая як наша, ды і ўсялякімі прывілеямі карыстаюцца. Мала таго, Грамадзянская платформа задумваецца, ці не прапіхнуць закон аб прафесійным парламенце. Старшыня парламенцкага клуба ГП Збігнеў Хлябоўскі аргументуе, што зараз адно трэцяя частка дэпутатаў прафесійна займаецца працай у парламенце. Апошнія знаходзяцца на штатах у прадпрыемствах і ўстановах, дзе атрымліваюць зарплаты (падвойна, значыцца?..). Ці гэта не рэальная прапанова паратаваць бюджэт? Пры прафесійным парламенце не трэба было б выдаваць мільёнаў злотых на выбарчую кампанію ды і абраннікі народа захавалі б пасады да пенсійнага ўзросту. А што аб гэтым думае народ? Усё ж такі кажуць, што ў дэмакратычнай дзяржаве голас мае працоўны люд. Ці не так?

Уладзімір СІДАРУК

ЗАПРАШАЕМ

Кожны чацвер у Пачатковай школе № 4 у Беластоку па вул. Чанстахоўскай 6 А з 17 гадзіны да 18.30 адбываюцца музычныя заняткі для дзяцей і моладзі ва ўзросце 5-13 гадоў.
Вядзе іх Ала Каменская.
Запрашаем!
Аб'яднанне АБ-БА

Тэкст і фота
Аляксандра ВЯРБІЦКАГА

З боку Вышак

Касцёл у Вышках

Больш за чатыры гады не быў я ў Малешах. У той час вёска не выглядала найлепш і я падазраваў, што яе гміннае начальства недалюблівае. Аднак малешаўскія солтыс з бацькам запэўнівалі мяне, што ўся гміна такая, што праз дваццаць год не будзе каму наведваць разбудоўванай у Вышках школы. Таму, вось, задумаў я цяпер пачаць падарожжа ў Малешы з Вышак, з гміннага цэнтра.

Чакаю ў Бельску ранішняга аўтобуса ў Вышкі. Чакаю даволі доўга, бо аўтобус спазняецца прыехаць на аўтавакзал. Вакзал у Бельску цяпер у нічым не прыгадвае таго „вакзала", які быў тут сорак-трыццаць гадоў таму, дзе ў двух драўляных бараках клубіўся тлум народу. Цяпер на бельскім вакзале прасторна і холадна. Прасторы тут многа, бо не відаць прысутнасці чыгункі, няма чыгуначных кас; Бельск згарнуўся да ролі даўняга чыгуначнага прыпынку, пасажыры з якога купляюць білеты ў поездзе, у кандуктара.

Бельскі вакзал абслугоўвае адно аўтобусных пасажыраў, але і тут парадокс: вакзал гэты здаецца цяпер быць больш сямятыцкім чым бельскім — госці, мабыць, хочуць падабраць душы мясцоваму перавозчыку і займаюць удвая больш кас.

У Вышкі з Бельска апрача мяне едзе яшчэ тройка пасажыраў, працаўнікоў вышкаўскай Гміннай управы. Цяпер гэта норма — у многія вясковыя гміны працаўнікі даязджаюць з гарадоў.

У Ягуштове па дзве-тры асобы выходзяць на вуліцу. Але гэта не пікет, гэта ягуштоўцы, так як і жыхары іншых падбельскіх вёсак, выстройваюцца ў чэргі за свежанькім хлебам, які па мясцовым наваколлі развозіць аўтакрама бельскага пэўсэсу.

Сходжу з аўтобуса амаль на задворках Вышак, з боку Тапчэва. Краявід тут мяне надта не здзіўляе: тут рэстаран, якога вокны заклеены піўнымі віньетамі, усе подступы засыпаны снегам, а асобныя літары дахавай шыльды разышліся кожная ў свой бок. Насупраць, затуленая лесам паветка аўтобуснага прыпынку выглядае так як і большасць такіх збудаванняў у нас, значыць аконныя праёмы ў іх голыя, без рам і шыб. Здзіўляюць адно тут зачыненыя дзверы з пустога ў пустое...

Прыватны магазін матэрыялаў для сельскагаспадарчай вытворчасці выглядае так, быццам быў адкрыты ўвесь час — брама адчыненая насцеж, а гаспадар выглядае пакупнікоў. Крыху далей і геэсаўскі будынак з крамай, якая пакуль закрытая, мабыць адкрыецца тады, калі з'явіцца ў бюро начальства фірмы...

Іду вуліцай Пюркоўскай, бо калісь Вышкі называліся інакш, Пюрковам менавіта. Над уваходам у касцёл кароткі курс мясцовай гісторыі з трох дат. Першая з іх, 1457, гэта дата закладкі першага касцёла, другая, 1905 — дата пабудовы цяперашняга, трэцяя дата, з канца мінулага стагоддзя, звязаная, мабыць, з нейкім папскім актам датычным Вышак.

Прагулка ў бок гміннай управы і комплексу гмінных школ мне не па дарозе. Магчыма, што згаданыя ўстановы з'яўляюцца зараз візітнымі картачкамі Вышкаўскай гміны, але глядзець магчымую паказуху мне шкада часу, таму напраўляюся ў намечаную раней гмінную глыбінку. Праходжу побач прыстойнай стаянкі легкавушак перад прадпрыемствам камунальнай зачысткі, мінаю засыпаную снегам і, здаецца, пустую эскаэраўскую базу.

Вёска Сасіны адвернутая да шашы шчыльным мурам задніх сцен клуняў, з-за якіх нічога больш не відаць. Гэтыя клуні, аднак, інфармуюць, што сяляне Сасін каля Вышак з павагай ставіліся, а мо і ставяцца яшчэ, да сваёй зямелькі. Мураванкі ў наступнай вёсцы, Шчэпанах, схіляюць мяне да такога ж меркавання. Дарога з Вышак аж у Шпакі пралягае амаль увесь час праз чарнічны лес, які падаючы снег увесь час засцілае свежым белым дыванам; куды ні глянуць — любата!..

Шпакі

Першы будынак у Шпаках вяртае мяне з раю на зямлю. Мураванка край вёскі не мае ўжо ні акон, ні дзвярэй, якія патраціла ў змаганні з маладняцкім тэмпераментам. У гэтым канцы вёскі і помнік з жалезным усходнім крыжам у памяць пабітых „ляснымі" 63 гады таму сямі жыхароў Шпакоў.

Першая жылая хата ў Шпаках з салтысоўскай шыльдай; яна здаецца быць ужо шмат часу новай, але, здаецца таксама, яшчэ не абжытая, побач яе, амаль упрытык, хіліцца старэнькая хацінка. З панадворка чуваць дзіцячыя галасы, заглядаю між хаты.

Пажылы мужчына ідзе з панадворка ў старую хату за двойкай дзетак дашкольнага ўзросту, дзеці апранутыя беднавата. Пытаю мужчыну пра згаданую ўжо мураванку...

Была там вясковая святліца, пабудаваная недзе каля 1960 года. Тады працавала там культработніца, быў там тэлевізар, буфет, можна было выпіць чай. І прыходзілі ў тую святліцу не толькі маладыя жыхары Шпакоў, але і суседніх вёсак, бо ў суседзяў такой святліцы не было. Але з ходам часу моладзі ў Шпаках меншала, стала пусцець святліца, нейкі час запыняліся ў ёй паляўнічыя перад выхадам на свае ўчасткі. А пасля святліца папала ў руіну, хуліганнё павыбівала ў ёй вокны і дзверы...

У Шпаках амаль усе хаты старыя, мабыць, ніхто з вырастаючых тут маладых людзей не бачыў у роднай вёсцы будучыні, ніхто не будаваўся. Цалкам верагодна, што лёс вёскі вызначылі трагічныя пасляваенныя падзеі, што бацькі не пакідалі сваіх нашчадкаў на бацькоўшчыне, але адпраўлялі іх у свет, дзе можа беспячней, дзе не спазнаюць перажытага старэйшымі гора.

(працяг будзе)

Чаго апасацца?

Па ваяводскай дарозе з Нараўкі ў Гайнаўку перавозяцца небяспечныя матэрыялы, хаця яе паверхня моцна знішчаная і калдобістая

Тэкст і фота Аляксея МАРОЗА

Калі паставіць такое пытанне найстарэйшым жыхарам нашых вёсак ці даўнім выхадцам з іх, многія загавораць пра жахі вайны і пажары, якія ўшчэнт нішчылі цэлыя сёлы як у ваенны, так і ў мірны час. Асабліва цярпелі вёскі, хаты і гаспадарчыя будынкі якіх знаходзіліся ў цеснай забудове, а прытым былі крытыя саломай. За некалькі гадзін згараў маёнтак, які нажывалі некалькі пакаленняў. Пажары здараліся і ў мураваных дамах, а добраахвотным пажарным камандам было што рабіць. Найчасцей прычынай пажараў бывае няўвага людзей, устарэлыя электраўстаноўкі або проста стыхіі прыроды. Цяжка таксама прадбачыць аварыі, у час якіх можа загарэцца небяспечная для здароўя і жыцця сыравіна і таму трэба яе вельмі добра забяспечваць як у час складавання, так і ў час транспарту. На гэтую небяспеку якраз менш увагі адводзяць пажылыя людзі, якія непасрэдна не сутыкнуліся з такім няшчасцем. Затое праблемай складавання і транспарту небяспечных рэчываў больш турбуюцца маладыя людзі, якіх у школах вучылі і павінны вучыць, што трэба рабіць, калі, напрыклад, хлор або іншая небяспечная сыравіна ў некантраляваны спосаб стане выцякаць з умяшчальнікаў.

Трэба дзьмухаць на халоднае

Каб пазбегнуць няшчасця ў будучыні, трэба звяртаць увагу на няправільнасці і аварыі ў мінулым. Якраз нядаўна сталі ўспамінаць аб аварыі цыстэрнаў з хлорам у Беластоку, якая дваццаць гадоў таму ўстрывожыла жыхароў сталіцы ваяводства. З гэтага часу чыгуначны шлях з небяспечнымі сыравінамі практычна стаў абмінаць Беласток і стаў праходзіць праз зялёныя лёгкія Еўропы — Белавежскую пушчу, Гайнаўку і нашы сёлы, у якіх жывуць беларусы. Дадаткова многа небяспечных матэрыялаў сталі перавозіць аўтацыстэрнамі. Хаця зараз кантроль за перавозам усялякай небяспечнай для здароўя і жыцця сыравіны намнога большы, чым у мінулым, і пажарнікі больш прафесійна падрыхтаваныя да ліквідацыі аварый, трэба дзьмухаць на халоднае.

— У Падляшскім ваяводстве знаходзіца 16 прадпрыемстваў, ахопленых еўрасаюзнай дырэктывай „Seveso". У іх перахоўваюцца матэрыялы, якія ствараюць пагрозу ўзнікнення пажару або экалагічную небяспеку. Найбольш іх на тэрыторыі Гайнаўскага павета, — заявіў намеснік ваяводскага каменданта Дзяржаўнай пажарнай аховы ў Беластоку старэйшы брыгадыер Уладзімеж Лаўнічук.

У Гайнаўскім павеце такіх прадпрыемстваў — чатыры: тры ў Нараўчанскай гміне і адно ў Гайнаўцы. У адпаведнасці з еўрасаюзнай дырэктывай, павінны яны абмежаваць колькасць складаваных небяспечных матэрыялаў (перахоўваецца там замнога, як на магчымасці тамашніх умяшчальнікаў, газу пропан-бутан). Трэба дадаць, што апрача перахоўвання небяспечнай сыравіны ў галоўным у Нараўчанскай гміне і перавозу яе чыгункай з Цісоўкі праз Плянту, Гайнаўку і Чаромху ў глыб краіны ў велізарных цыстэрнах, зараз адна за другой курсіруюць праз Белавежскую пушчу і далей праз Навасады вялікія машыны з газам і нафтай. Пасля яны раз'язджаюцца на Гайнаўку і Беласток. Вельмі небяспечнай была ў мінулым годзе дарожная аварыя на тэрыторыі Гайнаўскага павета, у час якой цыстэрна з газам пропан-бутан перакулілася ў роў, але на шчасце не разгерметызавалася. Лічыцца, што ў сярэднім 10% ад усяго грузавога аўтатранспарту складаюць перавозы небяспечных рэчываў, а выдатная большасць іх, гэта транспарт нафты і бензіну, якія ў выпадку аварыі і нават невялікага выцякання могуць хутка загарэцца. Калі выцякуць яны на зямлю, забруджваюць прыроду. У выпадку Белавежскай пушчы, ахопленай еўрасаюзнай праграмай „Натура 2000", гэтай небяспекі трэба пазбягаць у асаблівы спосаб, а на тэрыторыі пушчы якраз па ваяводскай дарозе з Нараўкі ў Гайнаўку аўтатранспарт небяспечных матэрыялаў састаўляе намнога больш, чым 10% ад усіх вялікіх грузавых перавозаў.

Большая ахова замест хлору і іншых небяспечных матэрыялаў

Крыху здзіўляе малая актыўнасць экалагічных арганізацый і прыхільнікаў больш строгай аховы Белавежскай пушчы ў справе хаця б адмены чыгуначнага транспарту самых небяспечных матэрыялаў з нашай пушчы на іншы напрамак. Нашы вярхоўныя ўлады, прапануючы вуснамі міністра асяроддзя Мацея Навіцкага пабольшанне тэрыторыі Белавежскага нацыянальнага парку, маглі б зрабіць мясцоваму насельніцтву падарунак пад святкаванне 600 гадавіны аховы пушчы і паабяцаць, што выведуць транспарт хлору і іншай небяспечнай сыравіны з Гайнаўшчыны і чаромхаўскага чыгуначнага вузла. У час сустрэчы, на якой у лютым спаткаліся чыноўнікі Міністэрства асяроддзя і самаўрадаўцы Гайнаўшчыны, не гаварылася ўжо канкрэтна пра намер пабольшання тэрыторыі Белавежскага нацыянальнага парку, але пра павышанне стандартаў аховы Белавежскай пушчы і пра цывілізацыйнае развіццё рэгіёна. Сабраныя не выступалі з прапановамі спыніць транспарт небяспечных хімікатаў праз Гайнаўшчыну. Жыхары Гайнаўскага павета, якія змагаюцца за больш строгую ахову Белавежскай пушчы, рашуча выступаюць супраць транспарту праз Гайнаўшчыну небяспечных матэрыялаў, але з іх боку таксама няма арганізаванага дзеяння ў гэтай справе, якое мела б шанц атрымаць падтрымку вышэйшых улад якраз пры нагодзе пераконвання мясцовага насельніцтва да згоды на павелічэнне парку.

Пажар страшны і зараз

Пажар быў страшнай стыхіяй у мінулым, але застаецца страшным і зараз. Самы вялікі пажар у мінулым годзе ў Падляшскім ваяводстве ўспыхнуў у гасцінічным комплексе „Сапліцова" ў Белавежы. Згарэў дах і цэлы паддашак аднаго з будынкаў, а ў час тушыльнай акцыі было залітых вадой многа гасцінічных памяшканняў на ніжэйшых паверхах. Вельмі небяспечным быў таксама пажар у вёсцы Махнатае, дзе цалкам згарэлі будынкі і машыны прадпрыемства, якое выпускала магільныя лампады. Аднак удалося ўратаваць жыллёвыя і гаспадарчыя будынкі збоку прадпрыемства. У 2008 годзе пажарнікі з Раённай камендатуры пажарнай аховы ў Гайнаўцы выязджалі ажно да 232 пажараў, а на тэрыторыі яе дзейнасці зафіксаваных было ажно 536 іншых небяспечных здарэнняў.

— Ад нейкага часу лік небяспечных здарэнняў на нашай тэрыторыі павысіўся ў два разы, а ў мінулым годзе фіксавалі мы іх у сярэднім кожныя 11 гадзін і 20 хвілін, значыць, два на дзень, — заявіў павятовы камендант пажарнай аховы брыгадыер Яраслаў Трахімчук.

Надалей вёскам пагражаюць пажары, таму пажарнікі супольна з Касай сельскагаспадарчага сацыяльнага страхавання арганізуюць прафілактычныя конкурсы.

Калі нядаўна сямігадовы Якуб Герасімюк з Гайнаўкі, які з-за хваробы сам застаўся дома і, заўважыўшы дым, вызваў пажарную ахову, стаў героем, аб якім загаварылі нават у агульнапольскім тэлебачанні. Пажарнікі хутка прыехалі на вуліцу Адлеглую і патушылі пажар. Абгарэла толькі кацельня, згарэлі дровы і электрычныя правады ў кацельнай частцы дома.

— Калі б пажарнікі прыехалі крыху пазней, ад электрычных правадоў мог бы загарэцца цэлы дом, — заявіла мама Якуба, Кацярына Герасімюк.

Якуб, паведаміўшы аб дыме і агню пажарнікаў, схаваўся на самым высокім паверсе і адкрыў акно, каб даходзіў да яго кісларод. Хлопца з задымленага дома вынеслі пажарнікі. У час школьнай лінейкі ў Падставовай школе № 2 Якуб Герасімюк атрымаў ад бурмістра Гайнаўкі веласіпед і сувеніры ад паліцэйскіх, пажарнікаў і дырэктара школы.

Са смуткам гляджу на „нашых"

Праблемы, праблемы... Наш хуткацечны і супярэчлівы час з кожным днём прыносіць іх штораз больш. Прытым з'яўляюцца і такія, пра якія некалькі гадоў назад ніхто і не падумаў бы, бо яны проста не маглі б узнікнуць. А цяпер...

Такой праблемай стаў для нас закон аб нацыянальных і этнічных меншасцях і рэгіянальнай мове, які ўступіў у сілу ў 2005 годзе. Выходзіць ён насустрач меншасцям і стварае магчымасць узвесці родную мову ў ранг дапаможнай у самаўрадавай адміністрацыі. Здавалася б, што мы, беларусы, павінны быць гэтым задаволеныя і старацца як найхутчэй пакарыстацца законнымі магчымасцямі. Такі шанц маюць самаўрады Гарадка, Нарвы, Нараўкі, Бельска, Гайнаўкі, Орлі, Дубіч, Кляшчэль і Чаромхі.

Але ў нас справа ідзе надта марудна. Да гэтай пары ініцыятыву праявілі толькі горад Гайнаўка і гміна Орля. Астатнія маўчаць або ўвесь час... думаюць. Гмінныя чыноўнікі і іх памагатыя павінны ведаць, што ў канцы народ выкажа сваё абурэнне і незадавальненне іх працай. А я сам спадзяюся, што Бог назначыць ім тое, чаго яны заслугоўваюць.

Калі ж нашы самаўрады прымуць пастанову аб увядзенні беларускай мовы ў якасці дапаможнай і ўстанаўленні двухмоўных указальнікаў, калі прысвояць вуліцам імёны выдатных сыноў беларускага народа? Я, як пільны наглядальнік беларускага жыцця, з жалем заўважаю, што некаторыя „нашы" чыноўнікі цураюцца сваёй роднай мовы, хіляцца да чужога спосабу мышлення, чужой традыцыі і культуры.

Са смуткам гляджу на „нашых", якія загуляліся ў палітыку і ніяк не могуць пазбыцца ачмурэння. Яны быццам бы прадстаўляюць нашу меншасць, але ў сапраўднасці гэтага не робяць, калі яны супраць дапаможнай мове і двухмоўным указальнікам. Такое ў дэмакратычным грамадстве непрымальнае.

Віктар БУРА

Гайнаўка

Жыхары перыферыі недаінфармаваныя

Найбольш слупоў аб'яў ёсць у цэнтры Гайнаўкі. Але чамусьці ні аднаго няма дзе як дзе, а на чыгуначным і аўтобусным ПКСаўскім вакзале. Тут так бывае, што афішы і плакаты прыклейваюць на дзвярах пачакальні.

Няма іх на ўскраінах горада, у тым ліку ў канцы вуліцы Ліпавай, а гэта ж адсюль у цэнтр горада будзе сама менш 3 км. На перыферыі горада нічога невядома, калі адбудуцца сесіі Гарадской рады ды Павятовай рады. А гэта не павінна быць засакрэчана. Сюды не трапляюць паведамленні мясцовых устаноў. Жыхары ўсё ж горада хацелі б таксама ведаць пра мерапрыемствы, якія ладзяць Гайнаўскі дом культуры, Асяродак спорту і адпачынку або касцёлы і цэрквы. А таксама пра тое, якія кінафільмы дэманструюцца ў кіназале ў Музеі і асяродку беларускай культуры.

Пра інфармацыю ды дошкі аб'яў на гарадскіх перыферыях павінны як найхутчэй паклапаціцца ўлады Гайнаўкі ды павятовы ўлады. **(яц)**

Ганна Кандрацюк (zorka@niva.iig.pl)

зорка

для дзяцей і моладзі

Вясна, Свята волі і Новы год!

Мой знаёмы, прафесар гісторыі, часта напамінае пра адну незвычайную дату. Пра 25 Сакавіка! Як вядома, у гэты дзень беларусы адзначаюць Дзень незалежнасці (або Свята Волі). У гэты дзень мы сустракаемся на ўрачыстах лінейках, патрыятычных сустрэчах, мітынгах. Часам выступаем на сцэне з патрыятычнымі вершамі, п'есамі... Спяваем з дарослымі незалежніцкія гімны: „Мы выйдзем шчыльнымі радамі" або „Магутны Божа"...

Але не толькі пра Дзень Волі напамінае знаёмы прафесар. Паводле яго, у гэты дзень мы павінны адзначаць Новы год. Так рабілі нашы продкі. Сапраўды. У часы сівой мінуўшчыны Новы год славяне спалучалі разам з прыходам вясны. Якраз 25 сакавіка!

Падумаеце сабе — гэта ж было так даўно!

Аказваецца, і не зусім так даўно. Вось у многіх нашых старых песнях, якія ўсё часцей выконвае наша моладзь („Жэмэрва", дзіцячыя гурты з Бельска, Беластока), навагодні абрад адбываецца вясной. Сярод пасланцоў навагодніх песень і пажаданняў часта выступаюць пасланцы вясны: ластаўкі, жураўлі, буслы. Там жа і сады ў квецені, квітнеючая ў лузе каліна, зялёны явар... Спяваем старыя песні і нават не думаем пра былое. Хоць слядоў вясны там хоць адбаўляй...

Сёння, у часы глабальнай вёскі, многія народы святкуюць Новы год паводле свайго традыцыйнага цыкла (гэта рухомыя даты). Вось індусы ў апошні раз сустрэлі свой Новы год 26 кастрычніка, яўрэі — 30 верасня, мусульмане — 5 красавіка, кітайцы — 26 студзеня...

Мы, беларусы, можам спалучыць свой Новы год са Святам Волі. І падрыхтаваць на гэтае свята таксама „вясновыя" жыццярадасныя пастаноўкі, сцэнічныя афармленні, дэкоры. І абавязкова, мы павінны віншаваць са святам сяброў і блізкіх. Як вядома, у Новы год мары і пажаданні збываюцца.

Скажу яшчэ адно: мяне ўражваюць радасныя малюнкі дзяцей. Нашы маленькія мастакі дасылаюць іх менавіта пад свята 25 Сакавіка! Самі пабачце жыццярадасны і вясновы малюнак нашай сяброўкі з Гарадка. Малюнак даслала нам першакласніца Сандра Грыцук. Мы ўжо друкавалі адзін малюнак дзяўчынкі ў „Зорцы".

ЗОРКА

Міра Лукша

Дзень Волі

Сакавіцкая дата.
Дваццаць пяты.
Васемнаццаты год.
Хоча адзінства народ.
Вясенні дзень волі.
Каб не быць у палоне ніколі.
Беларусь сярод вольных краін.
Аб верных сынах успамін.

Роднае слова ў Нарве

Фота ЯРАСЛАВА ІВАНЮКА

Удзельнікі конкурсу

26 лютага ў школе ў Нарве прайшоў дэкламатарскі конкурс пз. „Роднае слова". Удзельнічала ў ім 25 вучняў з I-VI класаў і гімназіі.

Як ажывіць слова, як напоўніць яго зместам — вось галоўнае заданне дэкламатараў. Узровень падрыхтоўкі вучняў да конкурсу быў даволі высокі.

Журы школьнага агляду ў саставе: Ніна Абрамюк, Эдыта Пакорская і Ала Сяткоўская (старшыня камісіі) прысудзіла дэкламатарам наступныя месцы:

Падставовая школа:

катэгорыя I-III класаў:

Агата Беразавец, Патрыцыя Чэмэрыс, Караліна Астапкевіч — I месца

Якуб Іванюк-Саўчук, Наталля Комар — II месца

Крыстыян Паскробка — III месца

класы IV-VI:

Уля Паскробка, Караль Лукша — I месца

Сара Кос — II месца

Гімназія:

Аня Келбашэўская, Дамініка Юшкевіч — I месца

Магда Бобік, Анэта Кур'яновіч — II месца

Агнешка Анікіюк — III месца

Усе лаўрэаты паедуць на раённы агляд, які адбудзецца ў Гайнаўскім доме культуры. Вылучэнні былі прызнаны наступным дэкламатарам: Беаце Асташэўскай, Марціну Селівоніку, Юльцы Амельянюк, Паўліне Карчэўскай і Роберту Шварцу (кл. I-III). У катэгорыі IV-VI кл. вылучэнне атрымаў Томэк Садоўскі, а з гімназіі — Анэта Чэрнякевіч.

Упершыню выступілі малыя дэкламатары з кароценькімі вершамі, песнямі па-англійску. Яны вельмі ўважліва сачылі як трэба весці сябе на сцэне, як зацікавіць гледачоў сваім выступам. Яны справіліся, як на першы раз, даволі добра. У іх вочках было відаць хваляванне. Кожны стараўся выступіць як найлепш. Гэтую конкурсную частку вяла настаўніца англійскай мовы спадарыня Эдыта Пакорская. Яна была пад уражаннем дэкламатараў роднага слова: „Як яны цудоўна гавораць па-беларуску, смела і адважна выступаюць са сваімі творамі, здольныя запамятаць даволі доўгія тэксты. Гэта для мяне быў добры ўрок як трэба арганізаваць, рыхтаваць дзяцей да конкурсу ў будучыні!"

Пераможцы конкурсаў дэкламатарскага і гавэнды (які праводзіўся 17 лютага).

Усе ўдзельнікі конкурсу „Роднае слова" атрымаюць рэчавыя ўзнагароды пасля завяршэння ўсіх беларускіх конкурсаў, якія арганізуюцца ў нашай школе.

Ніна АБРАМЮК

Зося з першага „а” класа

— 23 —

З часу, калі спадарыня Ясінская стала членам Дзяржаўнага саюза хімікаў, настаўніцы часта не было ў школе. Яна ездзіла на шматлікія з'езды і семінары. Вучні першага „а” класа цешыліся, што ў іх няма ўрокаў хіміі. З другога боку, гэты прадмет стаў у ліцэі вельмі папулярным. Вось да XXX выпуску прадметнага конкурсу па хіміі прыступіла рэкордная колькасць вучняў, сярод якіх фіналістамі сталі Тамаш Вярбіцкі і Франак Каліноўскі. Хлопцы зубрылі днямі і начамі. Тыдзень да конкурсу яны нават перасталі хадзіць у школу. Настаўнік гісторыі спадар Іванюк знерваваўся, калі пачуў аб алімпіядзе:

— Я думаў, што калі вы ў фізічна-матэматычным класе, то не будзеце так многа часу прысвячаць хіміі. Ужо лепш, калі б вы сталі вывучаць гісторыю.

На шчасце, яго крытычныя заўвагі не паўплывалі на вынікі конкурсу. Хлопцы сталі лаўрэатамі. Увесь клас цешыўся з іх дасягненняў. Сябры віншавалі і жадалі далейшых поспехаў. Сам Тамаш не спадзяваўся, што стане лаўрэатам. Ён думаў, што дрэнна рашыў дзве апошнія задачы.

— Можа ты мне ў нейкі спосаб дапамагла? — спытаў ён Зосю. — У час конкурсу ў мяне ўступіла нейкая добрая моц. Скажы, ты... чаравала?

— Чаму думаеш як цемрашал з эпохі сярэдневякоўя? — Зося пачала смяяцца. — Я проста за цябе перажывала...

— Я табе ўдзячны — сказаў хлапец. — Як бачыш, гэта паспрыяла мне...

У якасці ўзнагароды лаўрэаты атрымалі індэксы на амаль усе спецыяльнасці Варшаўскага ўніверсітэта. Дырэктар Баршчэўскі быў пад уражаннем, што хлопцы „сталі студэнтамі” ўжо ў першым класе ліцэя.

— Дзякуючы вашаму поспеху, наша школа пераможа ў рэйтынгу ліцэяў, — сказаў дырэктар.

Адзін настаўнік гісторыі не быў захоплены вынікамі алімпіяды. Ён думаў, што цяпер хлопцы зусім перастануць вучыцца. Аднак Тамаш ведаў як супакоіць настаўніка. На чарговым уроку ён заявіў, што ў наступным годзе прыме ўдзел у прадметным конкурсе па гісторыі. І нават, калі яму не павязе, ён пойдзе на факультэт гісторыі.

Іванюк быў захоплены. Яму ўжо не перашкаджала, што Тамаш з'яўляецца вучнем фізічна-матэматычнага класа і што ў ліцэіста такія шырокія зацікаўленні.

Тэкст: wodorotlenek92@wp.pl
Дызайн: majeszkarowu@tlen.pl

Музыка з кайфам

Бел-чырвона-белы рытм

25 сакавіка — Дзень Волі, наша беларускае свята. Пры такіх нагодах найчасцей спяваюцца гімны. У беларусаў іх прынамсі два: „Магутны Божа” і „Мы выйдзем шчыльнымі радамі”. Кожны з гімнаў мае свой характар і настрой, кожны на свой спосаб прыгожы, патрэбны і нельга нават выбіраць адзін — важнейшы. Калі так сабе думаю пра патрыятычны рэпертуар, то здаецца мне, што кожны з нас можа мець самую блізкую сабе песню, якая значыць больш, чым іншыя. А беларускія выканаўцы даюць нам вялікі выбар. Вось сёлета песню „Сцяг” на словы Уладзіміра Някляева з нагоды Дня Волі ў інтэрнэце запрэзентаваў Зміцер Вайцюшкевіч. Гэтая песня можа стаць чыімсьці асабістым гімнам. У рок-музыцы таксама кандыдатаў у гімны шмат. Заўсёды думаю ў такі спосаб пра песні, якія маюць гістарычныя карані, напрыклад, „Слуцкая брама” гурту „Бонда” ці „Пляц Францыска” гурту „Уліс”. Зараз маладыя людзі, закаханыя ў супольныя беларускія праекты, улюблёныя ў песню „Я нарадзіўся тут” з аднайменнага праекта, ці „Простыя словы” з „Народнага альбома”, бо простыя, шчырыя словы і кранальныя мелодыі выклікаюць найбольшыя эмоцыі. Гімнам можа быць таксама песня, якая распавядае пра нашу штодзённасць, бо беларусамі мы з'яўляемся кожнага дня, не толькі ад свята да свята, ад Дня Волі да „Басовішча” ды наадварот. Таму для мяне важным гімнам з'яўляецца песня „Новага неба”: „Я люблю, калі свеціць сонца... люблю свае джынсы старыя... мая краіна пад белым сцягам з чырвонай стужкай”. І так можа гучаць гімн. Вельмі блізкая мне таксама іншая песня з праекта „Я нарадзіўся тут”, вельмі жаночая, далікатная, на словы Ларысы Геніюш. А называецца яна вельмі проста і сціпла: „Беларуска”. Ёсць і такія выканаўцы, як хаця б Андрэй Мельнікаў, якога ўся творчасць можа быць адным, вялікім беларускім гімнам.

Безумоўна, „Магутны Божа” і „Мы выйдзем шчыльнымі радамі” застануцца нашымі супольнымі гімнамі назаўжды. Але можаце таксама знайсці сабе такі асабісты, уласны гімн, да чаго шчыра заахвочваю. Дзеля гэтага проста варта слухаць беларускую музыку.

i_basovka@o2.pl

Вершы Віктара Шведа

Ці можна стрымаць таямніцу?

Матулю стала пытаць
Доня-вучаніца:
— Скажы мне, ці можна
стрымаць
У жыцці таямніцу?

— Не ведаю я аб тым, —
Матуля адказала. —
Я ж у жыцці сваім
Гэтага не спрабавала.

Нельга нажом есці

Знайшлася ў вёсцы Натка,
Яна жыве ўжо ў месце.
— Скалечышся татка,
Нажом нельга есці.

— Не журыся доня,
Не будзе так дрэнна.
Ем так не ад сёння,
Нож тупы страшэнна.

Польска-беларуская крыжаванка № 13

Запоўніце клеткі беларускімі словамі. Адказы, з наклееным кантрольным талонам, на працягу трох тыдняў дашліце ў „Зорку”. Тут разыграем цікавыя ўзнагароды.

Адказ на крыжаванку № 9:

Слова, купэ, перспектыва, павук, карона, на, Ян, клад, падарак. Пуп, кол, п'еса, мэр, рад, спор, пан, Ева, ветка, яр, ванна, краса.

Узнагароды, запісныя кніжкі і фламастэры (zakreślacze), выйгралі **Анджэліка Галёнка, Рафал Вакулюк** з Арэшкава, **Анна Аўксянцюк, Паўліна Раманюк, Наталля Дзмітрук, Адрыян Ігнацюк** з Чыжоў, **Патрык Грэчан, Магда Фларчук** з Дубін. Віншуем!

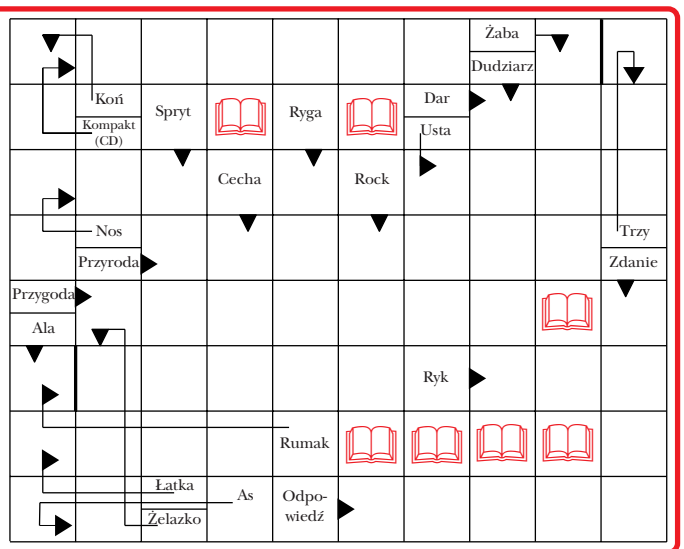

Усе пра Кастуся Каліноўскага

Тэкст і фота Аляксея МАРОЗА

Пра Кастуся Каліноўскага і яго дзейнасць белліцэістам з Бельска-Падляшскага і Гайнаўкі, а таксама ліцэістам з Беластока, якія ходзяць на заняткі беларускай мовы, расказвалі іх настаўнікі. Аднак гэтых інфармацый было мала, каб паспяхова справіцца з патрабаваннямі цэнтральных элімінацый XV выпуску Алімпіяды беларускай мовы, якія 12 сакавіка праходзілі ў Агульнаадукацыйным ліцэі з беларускай мовай навучання імя Браніслава Тарашкевіча ў Бельску-Падляшскім, таму вучні карысталіся дадатковымі дапаможнікамі. Адны заглядалі ў кніжкі па беларускай літаратуры і гісторыі, іншыя шукалі звестак у інтэрнэце. Так, як і ў час раённых адбораў, вядучым героем юбілейнага выпуску алімпіяды быў Кастусь Каліноўскі, пра якога апошнім часам пісалася пры нагодзе 170 гадавіны з дня яго нараджэння. Калі я пытаў вучняў пра тэму пісьмовых прац, аказалася, што ўсе мае суразмоўцы пісалі пра Кастуся Каліноўскага. Можна было яшчэ разглядаць творчасць пісьменнікаў XIX стагоддзя і „белавежцаў", але ліцэісты не скрывалі, што па іншых тэмах у асноўным рыхтаваліся ўжо да вусных адказаў. Пісьмовыя і вусныя спаборніцтвы, якія адбываліся ў спартыўнай зале напярэдадні святкавання 91 угодкаў абвяшчэння Беларускай Народнай Рэспублікі, праходзілі пад бел-чырвона-белым сцягам, які лунаў побач польскага і еўрасаюзнага сцягоў.

Сярод ліцэістаў з Гайнаўкі, Бельска і Беластока спакой пераплятаўся з хваляваннямі і радасцю

Добра падрыхтаваліся па вядучай тэме

Калі ліцэісты, выйшаўшы са спартыўнай залы, удакладнілі тэму, на якую пісалі пісьмовыя работы (Кастусь Каліноўскі як нацыянальны герой польскага і беларускага народаў), завязалася дыскусія.

— Я рашылася пісаць пра Кастуся Каліноўскага, бо была найлепш падрыхтаваная якраз наконт яго жыцця і дзейнасці. Кастусь Каліноўскі быў жа беларускім героем і змагаўся за свабоду беларускага народа, — заяўляе бельская белліцэістка Кацярына Бабулевіч.

Яшчэ ў васьмідзесятых гадах, а раней тым болей, Кастусь Каліноўскі быў для тадышніх улад Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі зручным героем як адзін з першапачатковых рэвалюцыянераў, што змагаўся „за вызваленне мужыкоў з-пад капіталістычнай эксплуатацыі". Аднак удзельнікі алімпіяды не звярталі ўвагі на рэвалюцыйны аспект у „Мужыцкай праўдзе".

— У крытычных матэрыялах пра Кастуся Каліноўскага можна прачытаць таксама, што быў ён палякам, а „Мужыцкую праўду" пісаў па-беларуску, каб заахвоціць мужыкоў да барацьбы за свабоду, — гаворыць Оля Каліна з Беластока. — Аднак я думаю, што Каліноўскі заклікаў да барацьбы і беларускі, і польскі народы.

— Я думаю, што Кастусь Каліноўскі не дзяліў паўстанцаў на беларусаў і палякаў, толькі быў героем абодвух народаў, — кажа Магдаліна Саковіч з Беластока.

— Калі б Кастусь Каліноўскі не лічыў сябе беларусам, паехаў бы арганізаваць паўстанне на польскіх землях. Рабіў, аднак, гэта на землях, дзе жылі беларусы і таму думаю, што лічыў сябе беларусам. Быў ён станоўчым прыкладам для наступных пакаленняў у справе фарміравання беларускай нацыянальнай свядомасці, — гаворыць Кася Кузьміч з Гарадка, якая вучыцца ў Беластоку. — Шкада толькі, што зараз Кастусь Каліноўскі прызабыты на Беларусі, не ўспамінаецца аб ім у падручніках па гісторыі і ў Польшчы.

Пра тэмы пісьмовых прац папрасіў я выказацца таксама члена камісіі.

— Тэмы пісьмовых прац не самыя важныя. Важна, каб вучні ведалі беларускую мову і ўмелі пісаць па-беларуску. У гэтым годзе вучням прыйшлося выказвацца пра польска-беларускія справы і кантакты паміж беларускім і польскім народамі. Веды па беларускай літаратуры і гісторыі вучні маюць нагоду выкарыстаць у час вусных адказаў. Павінны таксама ведаць пра Беласточчыну і нашы беларускія справы. Вельмі цешыць, што апрача бельскіх і гайнаўскіх белліцэістаў пачалі прымаць удзел у алімпіядзе ліцэісты з розных школ Беластока, якія ходзяць на заняткі беларускай мовы, — заявіў член камсіі, былы настаўнік беларускай мовы Гайнаўскага белліцэя Васіль Сакоўскі. — Удзельнікі нашай алімпіяды гэта вельмі культурная моладзь, а сярод вучняў заўважаецца працавітая атмасфера.

У гэтым годзе на 35 фіналістаў цэнтральных элімінацый было 18 вучняў з гайнаўскай школы, 10 — з бельскай і 7 — з Беластока.

— З беластоцкіх ліцэяў беларускай мове вучыцца па 5 асоб у першым, другім і трэцім класах, а заняткі адбываюцца па суботах у III Агульнаадукацыйным ліцэі, — заяўляе настаўніца беларускай мовы ў гэтай школе і заадно выкладчык гісторыі беларускай літаратуры на беларускай філалогіі Універсітэта ў Беластоку Іаанна Васілюк. — На заняткі беларускай мовы прыходзяць вучні свядомыя свайго выбару, ахвотна вучацца і з такімі ліцэістамі можна дабіцца высокага ўзроўню навучання. Да алімпіяды мы рыхтаваліся на занятках і па-за імі.

Патрэбная разнароднасць

Вучні традыцыйна хваляваліся перад вуснымі адказамі, бо ведалі, што многа будзе залежаць ад жараб'ёўкі. Хаця рыхтаваліся па беларускай літаратуры і гісторыі, што тычылася беларускіх зямель, заставалася яшчэ падрыхтавацца па тэмах, якія краналі мясцовыя беларускія справы. Адна з ліцэістак выйшла незадаволенай, бо не любіць расказваць пра творчасць Янкі Купалы, а якраз білет з пытаннем пра гэтага пісьменніка ёй трапіўся. Іншая вучаніца хацела б расказваць пра свае справы не спалучаныя з літаратурай, бо ў такім выпадку можна выказаць больш сваіх думак і поглядаў. Калі перад дзвюма камісіямі пачыналіся адказы, адна з беластоцкіх ліцэістак якраз выцягнула білет з пытаннем пра Кастуся Каліноўскага і, хіба, была рада выбару. Яе сяброўка з беластоцкай школы гаварыла, што якраз хацела б расказваць па літаратуры. Паказвае гэта, што добрыя тэмы для адных вучняў могуць аказацца дрэннымі для іншых і, хіба, таму і патрэбная разнароднасць пытанняў у час вусных адказаў.

Яшчэ раз — як з прывілеямі?

У артыкуле з сёлетніх раённых элімінацый беларускай алімпіяды паявіліся выказванні наконт штораз меншых магчымасцей фіналістаў і лаўрэатаў нашай алімпіяды, калі гаварыць пра паступленне без конкурснага набору ў вышэйшыя ўстановы.

— Я б сказаў, што гэтыя магчымасці не меншаюць, толькі большаюць і я аб гэтым напамінаю белліцэістам ужо ў першых класах. Я спецыяльна пераглядаў сёлетнія ўмовы прыёму вучняў у вышэйшыя ўстановы ў розных гарадах і аказваецца, што толькі Варшаўскі ўніверсітэт будзе прымаць па-за конкурснымі наборамі лаўрэатаў або і фіналістаў Алімпіяды беларускай мовы ажно на 22 спецыяльнасці. Нашых лаўрэатаў, а нават і фіналістаў, залежна ад спецыяльнасцей, будуць прымаць па-за конкурсным наборам у Вармінска-Мазурскі ўніверсітэт, Люблінскі каталіцкі ўніверсітэт, Шлёнскі ўніверсітэт, а нават Жэшаўскі політэхнічны інстытут, а я заглянуў толькі на старонкі некаторых вышэйшых устаноў, — заявіў настаўнік беларускай мовы Гайнаўскага белліцэя Ян Карчэўскі.

Я думаю, аднак, што лаўрэатаў і фіналістаў нашай алімпіяды найахвотней бачылі б у сябе выкладчыкі беларускіх філалогій у Варшаве (Кафедра беларускай філалогіі Варшаўскага ўніверсітэта з'яўляецца арганізатарам алімпіяды) і Беластоку і гэта натуральная з'ява. Удзельнікі Алімпіяды беларускай мовы бачаць патрэбу яе арганізавання ў будучыні, паколькі алімпіяда дае магчымасці развіваць умеласці і папаўняць веды. Адна з дзяўчат заявіла, што прымушае яна (у станоўчым значэнні гэтага слова) прысесці і больш павучыцца па беларускай літаратуры ці гісторыі, на што не хапае часу штодзень.

Лаўрэатамі юбілейнага выпуску алімпіяды сталі:

I месца — Эдыта Русіновіч (Бельск-Падляшскі)
II месца — Аляксандра Каліна і Кацярына Кузьміч (Беласток)
III месца — Эдыта Маркевіч (Бельск-Падляшскі)
IV месца — Аксана Федарук (Бельск-Падляшскі)
V месца — Магдаліна Саковіч (Беласток)
VI месца — Наталля Кандрацюк-Свярубская (Беласток)
VII месца — Іаанна Герасімюк (Гайнаўка)

Нявыгадныя ветэраны

Мікола ВАЎРАНЮК

Аляксандр Рыгоравіч і Сяргей Сяргеевіч!

(...) На сённяшні дзень у Рэспубліцы Беларусь пражывае каля 35 тысяч сем'яў былых воінаў, якія прымалі ўдзел у баявых дзеяннях на тэрыторыі іншых дзяржаў, выпаўняючы, згодна з прысягай, загады камандавання і палітычнага кіраўніцтва СССР. Людзі сумленна служылі сваёй радзіме, праяўлялі патрыятызм, самаахвярнасць і гераізм, не шкадавалі жыцця. (...) за гэтую страшную службу атрымлівалі прыкладна 6 долараў ЗША ў месяц. Ужо ў гэтым выявіўся ўвесь цынізм былога кіраўніцтва краіны. Апрача гэтага, прызывалі на Афганскую вайну не ўсіх: дзеці партыйнай і дзяржаўнай эліты не пападалі ў тую мясарубку. „Прывілей" ваяваць атрымлівалі дзеці рабочых, сялян і дробных служачых. (...) Гэта была адна з прычын развалу СССР, бо народ не разумеў і не хацеў абараняць партыйную ўладу ў 1991 годзе. Прынцып просты, што ўлада пасее, тое і сажне.

— У Савецкім Саюзе людзей выхоўвалі на патрыётаў, — Мікалай Аўтуховіч разглядае старыя чорна-белыя фатаграфіі. — Я верыў, што не можна есці амерыканскіх цукерак, бо яны зроблены з нафты. І шкадаваў, што спазніўся на вайну, не стаў геройскім партызанам, не даў немцам пад хвост. Таму адразу пасля школы прапаршчыкаў напісаў заяву ў Афганістан. Трапіў туды ў верасні 1986 года. Мне тады было 23 гады.

На здымках русавалосы хлопец: з калашнікавым пільнуе мост на рацэ Гільменд у горадзе Гірышк, на танку, за рулём цяжкай грузавой машыны, на папасе з баявымі сябрамі, сярод афганскіх дзяцей ля школы і са старымі пуштунамі на базары ў Кандагары. У вачах іскрынкі смеху, пад носам рэдкія юнацкія вусікі.

— У 24 гады я ўжо камандаваў узводам. Нашая дарожна-камендантная брыгада пільнавала дарог, забяспечвала пераезды на перавалах.

На пытанне ці даводзілася страляць, Мікалай адказвае: мы былі баявой пяхотай.

— Я думаў, што я моцны, — усмешка гасне на твары, — але бачу, што псіхіка здае. У Афганістане спалі мы з аўтаматам пад галавой. Дык і цяпер, прысніцца нешта, будзішся і рука адразу пад падушку...

Аляксандр Камароўскі, падпалкоўнік запасу, на могілках у Жодзіне:

— Аляксандра Шчукіна я ведаў вельмі добра. Інвалід другой групы, жонка, двое дзяцей. Цяжкасці з працай, нястачы. Не вытрымаў нагрузкі, пакончыў жыццё самагубствам.

Помнік на магіле паставілі калегі-франтавікі з Афганістана. Было іх у Жодзіне 203, засталося 200. Трое паклалі на сябе рукі.

— Па ўсёй Беларусі каля сарака ветэранаў-афганцаў пакончылі з сабой, — прыводзіць сумную статыстыку Сан Саныч (як яго называюць сябры і жыхары Жодзіна) Камароўскі. — Гэта псіхалагічная праблема. Яны не былі падрыхтаваныя да вайны. Навабранцы, месяц-два павучыліся, некалькі разоў пастралялі і папалі на фронт. А нагрузкі страшныя, як вайсковыя, так і іншыя: клімат, умовы жыцця, кішэчныя хваробы, тыф, дызентэрыя. Хлопцы не вытрымлівалі. Калі вярнуліся на „гражданку", таксама спаткаліся з вялікімі праблемамі. Сем'і іх не разумелі, не хапала грошай, былі цяжкасці з кватэрамі, здавала здароўе...

Урачыстасць з нагоды 20-годдзя выводу савецкіх войск з Афганістана. Мінск, Востраў слёз, 14 люты 2009 г.

Праз Афганістан з 27 снежня 1979 па 15 лютага 1989 года прайшоў 30-тысячны кантынгент беларусаў. Больш за семсот салдат вярнуліся адтуль у цынкавых трунах. Дваццатай гадавіны заканчэння вайны не дачакала амаль трэць воінаў-інтэрнацыяналістаў. Галоўная ўрачыстасць праходзіла напярэдадні юбілейнай даты, 14 лютага, на Востраве слёз, у цэнтры Мінска.

Мікола Аўтуховіч: Гэты кіцель пашыў я сабе для фатаграфіі перад выбарамі. Нідзе ў ім не паказваюся. Неяк няёмка, усё-ткі не была гэта вайна ў абароне айчыны

— Мы ганарымся гэтым мемарыяльным комплексам, які збудавалі па нашай ініцыятыве ў пачатку 90-х гадоў мінулага стагоддзя, — гаворыць яшчэ да свята Алег Воўчак, былы афганец, сёння юрыст і праваабаронца. — Тут кожны камень напамінае тую частку Афганістана, дзе служылі беларусы. Ёсць вялікі каменны стол, вакол якога могуць сабрацца баявыя сябры. Непадалёк яго — анёл, якога ўпадабалі шлюбныя пары. Асабліва маладыя жонкі, якія датыкаюць скульптуру ніжэй жывата, кажуць, гэта гарантуе шчаслівае мацярынства. Вядома, гэта такі гумарыстычны абразок, але цешыць нас тое, што маладыя людзі памятаюць афганцаў, прыходзяць сюды з кветкамі, ушаноўваюць тых, хто не па сваёй волі праліваў кроў. Я лічу, што кроў пралітая на любой вайне — вартасная.

Аляксандр Камароўскі: Хлопцы не вытрымлівалі ні фізічнай, ні псіхічнай нагрузкі

Самы галоўны аб'ект на Востраве слёз — капліца. Яна сваёй архітэктурай напамінае Спаскую царкву ў Полацку. На сценах капліцы, усярэдзіне, вырыты прозвішчы загінуўшых. Для Алега Воўчака, які служыў у спецназе высока ў гарах Гіндукуша, гэта не проста надпісы. За некаторымі выразна бачыць твары.

Алег Воўчак: Мы ганарымся мемарыяльным комплексам на Востраве слёз. Асабліва капліцай, якая напамінае Спаскую царкву ў Полацку

— Вось мой калега Аляксандр Ладуцька. Яму было ўсяго васемнаццаць. Засталася сама маці. Плацяць ёй за сына 35 долараў у месяц.

Алег Воўчак, Аляксандр Камароўскі і Мікалай Аўтуховіч заявілі, што ў афіцыйных урачыстасцях 20-годдзя выводу савецкіх войск з Афганістана прымаць удзелу не будуць. Не прымуць таксама ніякіх юбілейных узнагарод ні медалёў з рук сённяшняй беларускай улады.

Аляксандр Лагада з Клецка — у Афганістане камандаваў танкавай ротай — тлумачыць:

— Некаторыя нашы незалежныя СМІ паспяшаліся і напісалі, што ветэраны-афганцы ваююць з дзяржавай. Гэта трохі не так. Я, напрыклад, магу разлічваць на дапамогу з боку мясцовай раённай улады. Таму я дзень 15 лютага адзначаю на месцы. А што тычыцца адносін з цэнтральнымі ўладамі ў Мінску, то наша пазіцыя такая: часова не прымаць ад іх узнагарод, хоць сам парадак свята мы не абвяргаем.

Чаму часова? Ветэраны лічаць, што беларуская ўлада апамятаецца і верне ім тыя льготы, якія яны мелі да 2007 года. А гэта, між іншым: 50% камунальнай аплаты, такія ж скідкі на ўсе віды паліва і аплаты за тэлефон, бясплатныя лякарствы, бясплатны праезд на прыгарадным і гарадскім транспарце.

— Нас падзялілі на кантужаных і здаровых, — тлумачыць Аляксандр Лагада. — Першым тое-сёе з „прывілеяў" пакінулі, але толькі ў тых выпадках, калі не працуюць. Другім забралі ўсё.

Найбольш баліць ім страта статусу „ўдзельніка баявых дзеянняў".

— Гэты статус мы набылі яшчэ ў СССР, — кажа Алег Воўчак. — Потым гарантавалі яго краіны-члены СНД. І нашы суседзі да сёння прытрымліваюцца гэтага. Я, як юрыст, бачу, што калі сённяшняя ўлада забірае нашы льготы, то парушае не толькі Канстытуцыю, але і міжнародныя пагадненні. Для нас такая ўлада губляе сваю легітымнасць.

— Гэта ўсё брахня, што ўлады дбаюць пра ветэранаў, — Аляксандр Камароўскі не шукае мяккіх слоў, — такая ж як і пра беларускі гаспадарчы цуд. Не толькі не дапамагаюць, але яшчэ ўмешваюцца ў справы ветэранскіх арганізацый, назначаюць сваіх кіраўнікоў. Таму мы з Аўтуховічам і Воўчакам звярнуліся з адкрытым лістом да прэзідэнта і прэм'ер-міністра.

Аляксандр Рыгоравіч і Сяргей Сяргеевіч!

Адкажыце нам, удзельнікам вайны ў Афганістане, і народу Беларусі: у якой яшчэ дзяржаве магчымыя такія амаральныя адносіны да ветэранаў? Як на такім прыкладзе можна вучыць патрыятызму моладзь?

Пакуль сітуацыя не зменіцца ў лепшы бок, мы, ветэраны баявых дзеянняў, не можам прыняць ад Вас юбілейнай узнагароды з нагоды 20-годдзя выводу савецкіх войск з Афганістана. Мы патрабуем:

1. Юрыдычна зацвердзіць статус удзельніка вайны для ветэранаў баявых дзеянняў на тэрыторыі іншых дзяжаў.

2. Выдаць дзяржаўны дакумент удзельніка вайны.

3. Вярнуць у поўным аб'ёме льготы і павагу дзяржавы ўдзельнікам вайны ў Афганістане і сем'ям загінуўшых; дапрацаваць законы так, каб яны адпавядалі стандартам краін СНД.

4. Неўмяшальніцтва дзяржавы ў справы грамадскіх арганізацый і аб'яднанняў.

Свята на Востраве слёз прайшло па сцэнарыю. З удзелам дзяржаўных чыноў, ганаровай вайсковай варты і людзей у цывільным. Тры ветэраны не дачакаліся адказу на свой зварот.

Мікалай Аўтуховіч нават збоку не мог паглядзець на ўрачыстасці, бо апынуўся... у турме. Трэба сказаць — не першы раз. Ён, прадпрымальнік з Ваўкавыска, на ваенную сцежку з уладамі ступіў даўно. Не падабаюцца яму не толькі адносіны вярхоў да ветэранаў, але і звычайных людзей, якім падрэзваюць крылы і не даюць разгарнуцца любой ініцыятыве. Сядзеў па абвінавачанні ў няплаце падаткаў, галадаў у турме. Цяпер яго абвінавацілі ў спробе падпалу дома ваўкавыскага пракурора ў... 2005 ці 2004 годзе.

Фота з архіва аўтара

Новае выданне

Гісторыя беларускіх вайсковых фармаванняў

У сённяшняй афіцыйнай дзяржаўнай (ёсць такая) гістарыяграфіі Рэспублікі Беларусь гісторыя беларускіх вайсковых фармаванняў пачынаецца з 1941 года. Ну, магчыма, яшчэ з крэйсера „Аўрора", дзе служыла нямала беларусаў. Але не раней...

Нядаўна прывёз мне сябра з Мінска дзве кнігі майго земляка, сённяшняга міністра абароны Рэспублікі Беларусь Леаніда Мальцава. Адна з іх называецца „Вооружённые Силы Республики Беларусь: История и современность". Вось, думаю, тут я знайду хоць адзін раздзел па гісторыі вайсковых фармаванняў Беларусі. Тым больш, што другая частка кнігі называецца так: „История Краснознамённого Белорусского военного округа и военные реформы XX века: итоги и уроки". Цікавы назоў. Пачаў чытаць, спадзеючыся, што менавіта тут і згадаюцца беларускі вайскова-палітычны рух у 1917-1918 гадах, Беларуская вайсковая цэнтральная рада, беларускія атрады ў літоўскай арміі, дзейнасць генерала Станіслава Булак-Балаховіча, Слуцкае паўстанне і г.д. Ды дзе там!.. Урокі і вынікі гісторыі беларускіх ваенных фармаванняў беларускі генерал Мальцаў пачаў з „уроков Великой Отечественной войны в контексте современных задач реформирования Вооружённых Сил". Таму мае рацыю Алег Латышонак, калі ва ўступе да сваёй фундаментальнай працы „Жаўнеры БНР" не згадаў і блізка кнігу Мальцава, ды і ранейшыя савецка-бальшавіцкія кнігі, якія свядома адмаўлялі існаванне беларускіх вайсковых фармаванняў. Пра іх і сёння ў Беларусі мала пішацца і выдаецца. Хаця сёе-тое свет ужо пабачыла, аб чым сказаў ва ўступным слове Алег Латышонак. Ён і станоўча ацаніў гэтыя выданні.

Тады, у 1995 годзе, калі ў Беластоку на польскай мове упершыню выйшла з друку яго кніга „Białoruskie formacje wojskowe 1917-1923" я падумаў: вось бы гэтую кнігу перакласці на беларускую мову, выдаць яе добрым накладам і забяспечыць усе кнігарні, а таксама бібліятэкі, ваенныя ўстановы і школы Беларусі. Нарэшце — дачакаўся. Але мала веры, што „Жаўнеры БНР", напрыклад, трапяць у школы ці ваенныя ўстановы, бо нават прэзентацыі кнігі ў некаторых месцах у Беларусі сёння забараняюць. Тым не менш, як казаў Міхаіл Гарбачоў, працэс пайшоў: кніга ёсць, кніга з'явілася, кнігу купляюць, кнігу чытаюць...

Алег Латышонак, як ніхто іншы да гэтага, зрабіў аб'ектыўны, грунтоўны, зразумелы чытачам гістарычны агляд беларускіх вайсковых фармаванняў пачатку XX стагоддзя. Нялёгкі лёс быў у беларускіх жаўнераў, як да пачатку Першай сусветнай вайны, так і пасля 1917 года. І, наогул, мае рацыю гісторык Латышонак, які, падсумоўваючы перыяд развіцця вайсковых фармаванняў на Беларусі, падкрэсліў, што „за незалежнасць Беларусі змагаліся ў той час дзесяць з лішнім тысяч чалавек. Гэтая колькасць — невялікая, але гэта былі выключна добраахвотнікі".

Беларускія стабільныя, надзейныя вайсковыя фармаванні ў пачатку XX стагоддзя ў час, калі розныя акупанты тапталі Беларусь, стварыць было цяжка. То рускія, то бальшавікі, то немцы, то палякі дужа баяліся гэтых аб'яднаных беларускіх ваенных фармаванняў. І яны стараліся ўсё зрабіць, каб неяк спроба стварэння беларускага войска не атрымалася, зацягнулася, адкладвалася. Таму, як піша гісторык, афіцэры і жаўнеры беларускага войска не здолелі заваяваць незалежнасці Беларусі. Але яны здолелі даказаць, што і беларусы імкнуцца да сваёй незалежнасці, што і беларусы могуць ваяваць (ваявалі ж пад рознымі сцягамі) не на баку тых ці іншых акупантаў, а на сваім баку, за сваю Бацькаўшчыну. Пазней беларусы даказалі, нягледзячы на ўсе памылкі, сваю вайсковую сілу пры баявых дзеяннях Першай Слуцкай стралковай брыгады.

Шмат радкоў у кнізе Алега Латышонка прысвечана генералу Станіславу Булак-Балаховічу. Мае рацыю аўтар, калі піша, што С. Булак-Балаховіч павінен знайсці трывалае месца ў беларускай гісторыі, гэтаксама як ягоная Беларуская народная армія. Наогул, пра Булак-Балаховіча варта напісаць добрую кнігу і выдаць яе па-беларуску для беларусаў. А то палякі пра яго пішуць (Marek Cabanowski, „Generał Stanisław Bułak-Bałachowicz", Warszawa 1993, і інш.), а мы заўсёды спазняемся. Таму, чытаючы „Жаўнеры БНР", мяркую, што падобнае выданне можа ажыццявіць Алег Латышонак.

У апошнім раздзеле кнігі змешчаны артыкулы, якія непасрэдна звязаныя з гісторыяй беларускага войска, з Беларускай Народнай Рэспублікай. Гэта матэрыялы, якія асобна друкаваліся ў беларускім і польскім друку, але яны вельмі добра ўпісваюцца ў кантэкст усёй кнігі. Гэта артыкулы, прысвечаныя дзяржаўнай сімволіцы БНР, Алесю Гаруну, які займаўся не толькі літаратурай, але і палітыкай, быў выбраны памочнікам старшыні Усебеларускага кангрэса ў снежні 1917 года, быў радным Рады БНР, артыкулы, прысвечаныя беларускай палітычнай эліце і Рыжскай дамове ад 12 кастрычніка 1920 года, Міколу Дзямідаву — беларускаму вайскоўцу і генералу на эміграцыі, Беласточчыне і беластачанам у перыяд змагання за незалежнасць БНР і іншыя.

Кніга Алега Латышонка „Жаўнеры БНР" з'яўляецца важнай крыніцай для вывучэння гісторыі беларускіх вайсковых фармаванняў. Вельмі хочацца спадзявацца, што яна трапіць у рукі міністра абароны Рэспублікі Беларусь Леаніда Мальцава і ён яе ўважліва прачытае, а таксама загадае прачытаць сваім генералам і афіцэрам.

Сяргей ЧЫГРЫН

Колькі будзе існаваць чалавецтва, столькі будзе яно цікавіцца пытаннем — хто каго жвавей. Гэты інтарэс з'яўляецца нейкім адгалоскам старадаўніх гонак на выжыванне, калі адказ на пытанне жыць ці не жыць першабытнаму чалавеку залежаў ад хуткасці ўцякання ад крыважэрнай жывёлы. Але зверы часцей аказваліся, на жаль, хутчэйшыя за чалавека, чым ён за іх, таму без розуму перамагчы шпаркіх і жвавых братоў нашых меншых было немагчыма. Так і з'явілася кола, якое з найвялікшай хуткасцю панесла чалавецтва наперад — ад запрэжанай канём павозкі да гоначных аўтамабіляў Формулы-1, з якой ніякаму хуткалятаючаму ці шпаркабегаючаму драпежніку не параўнацца.

На свеце існуе многа розных аўтамабільных гонак. Хтосьці цікавіцца ўсімі імі, а хтосьці выбірае сабе нейкі адзін від і сочыць за ім, як гэта робяць стваральнікі сайта http://bynascar.net.

На сайце NASCAR ходзіць аб гонках на серыйных аўтамабілях, што маюць месца ў Злучаных Штатах Амерыкі. Серыйнымі яны называюцца таму, што вырабляюць іх пад агульнавядомымі брэндамі амерыканскай аўтапрамысловасці — „Шэўрале", „Шэлбі", „Форд", „Крайслер", „Додж" і іншыя. Праўда, ад тых аўтамабіляў, што ідуць на продаж, гоначныя вельмі адрозніваюцца, але гэта ўжо „на сумленні" пілотаў.

Што ж тычыцца вышэйзгаданага сайта, то выкананы ён у даволі прывабнай кідкай колернай гаме, якая акурат пасуе да ўсяго, што звязана з гонкамі — чорны фон з яскравымі выяўленнямі гоначных машын. Яго будова крыху адрозніваецца ад традыцыйнай — з левага боку знаходзіцца шырэйшая частка, дзе месцяцца навінныя паведамленні, а з правага размешчаны выйсці да рубрык сайта. Выйсці, дарэчы ёсць, і ўверсе, але, здаецца, аўтары сайта надаюць ім нямнога ўвагі, хоць і заяўляюць на старонцы „Аб праекце", што рады вітаць нас на „адзіным беларускамоўным сайце пра амерыканскія гонкі NASCAR!".

Магчыма, найбольшае зацікаўленне ў чытача выклікае старонка „Гісторыя гонак", дзе ходзіць аб тым, што сталася прычынай з'яўлення данага віду спорту. Як сведчаць аўтары гоначнага сайта, карані NASCAR пачынаюцца ад сухога закону, што быў уведзены ў ЗША ў першай палове мінулага стагоддзя. „Гонкі на серыйны аўтамабілях (stock car) у Злучаных Штатах бяруць свой пачатак у бутлегерстве падчас сухога закону, калі кіроўцы перавозілі кантрабандны віскі, зроблены ў мясцовасці Апалач (Appalachia) Злучаных Штатаў. Бутлегеры павінны былі размеркаваць свае незаконныя прадукты, і яны, як правіла, выкарыстоўвалі маленькія, хуткія транспартныя сродкі, каб лепш ухіліцца ад паліцыі. Шматлікія з кіроўцаў змянялі свае аўтамабілі для лепшай хуткасці і кіравальнасці, а таксама павялічанай грузаёмістасці, і некаторыя з іх закахаліся ганяць па звілістых горных дарогах", — распавядаецца на сайце.

Напрыканцы 1940-х гадоў гонкі на серыйных аўтамабілях сталі вельмі папулярнымі сярод жыхароў амерыканскага Поўдня, а ў 1970-х гадах ужо былі агульнанацыянальнай забавай.

Калі закранаць іншыя рубрыкі сайта, то яны больш за ўсё будуць цікавымі непасрэдна сталым аматарам гэтага віду гонак. А для іншых, для поўнага віртуальнага знаёмства з NASCAR, нялішне будзе зазірнуць на старонку „Відэагалерэя NASCAR", дзе можна пабачыць даныя спаборніцтвы на свае вочы.

Уладзімір ЛАПЦЭВІЧ

Розніца ў класе

Кіраўніцтва беларускім спортам не перастае здзіўляць сваімі заданнямі. На мінулым тыдні міністр спорту Аляксандр Грыгараў акрэсліў шлях для футбольнай моладзевай зборнай — пара, маўляў, на сваім роўні станавіцца чэмпіёнамі кантынента. Якія падставы для гэтага ёсць, застаецца толькі здагадвацца. А яшчэ раней чыноўнікі агучылі генеральную мэту для мужчынскай гандбольнай дружыны — абавязкова трапіць у лік фіналістаў лонданскай алімпіяды 2012 года. Класіфікацыйнае змаганне да бліжэйшага еўрапейскага першынства мусіць разглядацца менавіта скрозь такую прызму. Што ж, на мінулым тыдні можна было ўвачавідкі ацаніць сённяшні стан і патэнцыял айчыннага гандбола. У турніры Балтыйскай лігі нашы каманды — сталічнае „Дынама" і брэсцкі гандбольны клуб імя Мяшкова не ведаюць сабе роўных. Але сапраўдная праверка наступае ў афіцыйных матчах зборных. З гэтага гледжання візіт у Мінск нямецкай „бундэсманшафт" на адборавы матч быў досыць добрай лакмусавай паперкай. Перад гульнёй былі надзеі на тое, што Беларусь рэальна пазмагаецца за ачкі. На карысць нашых былі і родныя сцены, і той факт, што немцы зараз аслаблены істотнымі кадравымі стратамі па прычыне траўмаў. Але рэчаіснасць развеяла ілюзіі. І хай не ўводзіць у зман досыць прыстойны зыход — падначаленыя Георгія Свірыдэнкі саступілі толькі два мячы — 23:25. Тыя, хто бачыў сустрэчу, маглі пераканацца, якая існуе розніца ў класе. Цягам матча перавага германцаў сягала 8 мячоў, а галоўнае — не пакідала адчуванне, што выхаванцы знакамітага трэнера Хайнэра Бранда гулялі з запасам трываласці і маглі „разагнацца" настолькі, колькі б патрабавала сітуацыя.

Праз пару дзён Беларусь у гасцях ушчэнт разграміла Балгарыю — 40:19, але гэта слабое суцяшэнне, таму што еўрапейскага аўтсайдара нашы „закідвалі шапкамі" заўсёды. Куды больш павінны зараз хваляваць будучыя чэрвеньскія спатканні з галоўным канкурэнтам за 2-е месца — Славеніяй. Становішча ў турнірнай табліцы цяпер наступнае: Германія — 8 ачкоў, Славенія і Беларусь — па 6, Ізраіль — 4, Балгарыя — 0.

Аснову складу беларускай каманды саставляюць зараз гульцы свайго чэмпіянату. Легіянераў не так шмат — у Нямеччыне выступаюць галкіпер Віталь Фешчанка, паўсярэднія Андрэй Курчаў і Сяргей Гарбок, у Славеніі — лінейны Юрый Грамыка, у Турцыі — распасоўшчык Вадзім Лісіца. Гуляюць яны там далёка не ў складзе грандаў. Сам галоўны трэнер Георгі Свірыдэнка сумяшчае зараз працу ў нацыянальнай камандзе і клубе другой нямецкай бундэслігі „Дзюсельдарф". Сустрэча з Нямеччынай яскрава выявіла слабасць беларускай атакуючай лініі, а таксама беднасць тактычных задумаў. Асаблівага кадравага ўзмацнення чакаць у бліжэйшы час не даводзіцца. З тых, хто можа істотна дапамагчы, можна згадаць хіба толькі Івана Броўку. Пры параўнанні патэнцыялу славенцы ўяўляюцца мацнейшымі.

Песімізму дадае і той фактар, што кіраўнікі нашага гандбола пайшлі заганным шляхам стварэння „суперклуба". Прыярытэты для мінскага „Дынама", у якое ледзь не гвалтоўна сцягваюць мацнейшых з тых, што „засталіся дома", да дабра не давядуць. Можна згадаць хоць бы негатыўны прыклад усходніх суседзяў. Калі ў Расіі з'явіліся „Чэхаўскія мядзведзі" як базавы клуб зборнай, вельмі хутка гэта прывяло да страты ўсіх высокіх міжнародных пазіцый. Такая гандбольная праўда.

Уладзімір ХІЛЬМАНОВІЧ

Святло з іншасвету

Яго могуць убачыць толькі чыстыя людзі і малыя дзеці, нявіннымі вачыма. Бачыць могуць яго таксама аб'ектыўныя вочы фотаапарата, нават самага марнага. Убачыўшы праяўленыя здымкі шмат хто лічыў дзіўныя колерныя знакі, смугі, плямы і стужкі як тэхнічныя хібы ў праяўленні фотаплёнкі або паперы. А самы аб'ектыўны лічбавы апарат? Нават у руках пачаткоўца рэдка калі здымак не ўдаецца і не павінна быць на ім таго, чаго няма. А чаму найчасцей такія „фокусы" паяўляюцца часта ў незвычайных месцах?

Фота Мацея ХАЛАДОЎСКАГА

Для таямнічых плям на фотаздымках ва ўсім свеце прынялася назва „орбы". Прафесійныя фатографы цвердзяць, што светлавыя кругі ўзнікаюць на здымках, калі ў паветры знаходзіцца пыл або распыленыя кропелькі вады. Святло з фоталямпы адбіваецца ад іх і трапляе ў апарат, ствараючы белыя шары. Такое тлумачэнне магло б быць зразумелым, але паяўляюцца яны таксама на здымках без фоталяпмы.

Фотаздымкі з бачнымі на іх светлавымі кругамі і стужкамі аналізаваў амерыканскі прафесар Вільям Тылер з універсітэта Станфард. У атрыманні эфекта падаючага белага снегу памагаў яму біяэнергатэрапеўт, які энергізаваў фотаапарат непасрэдна перад здымкамі. Прафесар меў думку, што „орбы" з'яўляюцца знакамі з недаступнай нашым вачам рэальнасці, а энергізацыя адкрывае канал, які стварае магчымасць маніфестацыі гэтай з'явы на здымку. Тлумачыў ён: „Гэтыя адзінкавыя ці шматлікія шары напоўненыя млечным святлом. Некаторыя з іх з вялікай хуткасцю адрываюцца ад зямлі і ўзносяцца ўгару, іншыя ўзносяцца ўверх як свабодныя стужкі. Маюць яны сваю ўнутраную структуру. Гарантую, што гэтая з'ява не мае нічога супольнага з тэорыяй адбівання святла!"

Шмат даследчыкаў упэўненых, што ў „орбаў" духовы характар, хоць бы па прычыне таго, што паяўляюцца яны ў невыпадковых месцах і сітуацыях. Аннэкатрын Пулес, парапсіхолаг з інстытута псіхалогіі ва Фрэйбургу прыкмеціла, што выступаюць яны перш за ўсё на могільніках, паблізу адзінокіх магіл і ў дамах, дзе паяўляюцца духі. Яе думку падзяляе англійскі даследчык гэтай з'явы псіхолаг Мэцью Сміт з Ліверпульскага ўніверсітэта. Святлістымі бунькамі зацікаўлены радыестэт Горст Грунфельдэр, які аналізаваў гэтую з'яву шмат гадоў і стварыў аўтарскую класіфікацыю „орбаў". На яго думку, злоўленыя на фатаграфіях белыя шары гэта праява прысутнасці Анёла Ахоўніка, а ўздымаючыеся над людзьмі ці дрэвамі, шырокія пасмы гэта сведчанне бытнасці духаў паветра ці прыроды. У сваю чаргу шары, што ўздымаюцца з зямлі і пераходзяць у стужкі сведчаць аб паяўленні душы памерлай асобы. Да яшчэ іншых высноў дайшоў тэолаг Мікаэль Ледвіт. Разам з Клаўсам Гейнэманам пераглянулі і абмеркавалі яны больш за сто тысяч здымкаў, на якіх зафіксаваны светлавыя феномены: „Лічым, што орбы маюць прыметы інтэлігентнасці і паводзяць сябе так, быццам бы хацелі наладзіць з намі кантакт. Мы згодны назваць іх мыслячымі істотамі."

На думку нямецкага інжынера Стэфана Броні гэта проста чалавечыя душы пасля смерці. Правёў ён шэраг эксперыментаў на руінах сярэдневяковага замка і на могільніку. Рэгулярна там медытаваў, каб „адкрыць партал" для духаў. Пасля вечарамі і ноччу рабіў там здымкі, не ўключаючы фоталямпы. І сапраўды, на шмат якіх здымках паявіліся светлыя шары.

Таямнічыя светлавыя выявы бачыліся на здымках выкананых мною на Грабарцы (рады аранжавага колеру „пламеньчыкаў" пад крыжамі), на цвінтары ля царквы ў Семяноўцы і ў час пахавання праведнага чалавека на семяноўскім могільніку, у Маскве (вясёлкавыя праменні з магілы святога)...

Рэдка можна ўбачыць матэрыяльную выяву „божай хвалы" ў час спеву архангельскага гімна. Убачыла я яго на пахаванні шаноўнага чалавека ў царкве ў Юшкавым Грудзе, у адным з найбольш намоленых месцаў на Беласточчыне. На здымках, выкананых у час вялікай напругі ці небяспекі, у час яднання і вялікіх эмоцый большай групы людзей побач выяў матэрыяльных асоб паяўляюцца абрысы ці млечныя выявы непрысутных пры выконванні здымкаў асоб. Мабыць, маем падтрымку ад іншасвету, які існуе паралельна з нашым.

Адкуль тое незвычайнае святло, што паявілася на здымках Мацея Халадоўскага, якія выканаў пры рэпартажы, раскрываючым таямніцу цудадзейнай крыніцы і пакут сямёх веруючых градалёўцаў, якія ў гэтым месцы ўзнеслі крыж і каплічку ў цяжкі час для Царквы? Чыста-белы шар з вясёлкавым праменнем — над студняй у каплічцы, роўна над двума крыжамі на могільніку і паміж дрэвамі разам сем белавясёлкавых шароў (адзін меншы). Гэта, мабыць, відавочны знак для нас, што месца гэта святое, што існуе яно, трымае моц і чакае.

Міра ЛУКША

Курэнне — шкодная звычка!

Апрача шматлікіх вартасцей — з якіх галоўнай у мяне з'яўляецца сціпласць... — маю таксама адну невялікую загану: ужо 45 гадоў куру папяросы. У апошніх гадах айчынныя вытворцы табачных вырабаў няскладна імкнуцца напалохаць мяне: а то напішуць на каробцы, што курэнне забівае (ці ж некурцы жывуць вечна?), а то, што яно з'яўляецца прычынай шматлікіх хвароб (некурцы не хварэюць?), а то пагражаюць мне бясплоднасцю (запозна, даражэнькія, у мяне дарослыя дзеці). З гэтай апошняй пагрозай спраўляюся ў даволі просты спосаб: прашу знаёмую кіяскёрку даць мне каробку, на якой напісана, што не змагу зацяжарыць; мне, мужчыну, і так гэта не пагражае. А так увогуле, то дзякуючы чаўнакам, стараюся купляць кантрабандныя папяросы: на іх толькі расійскі міністр здароўя папярэджвае аб шкоднасці курэння, але паколькі ў мяне польскае грамадзянства, то якая чужому міністру да мяне справа... І так гуляем сабе са смерцю ў жмуркі. Хаця з другога боку трэба памятаць і аб патрыятычнай ролі курэння: з папяросаў дзяржава чэрпае вялікія даходы, тады, кінуўшы курыць, не даў бы я спадару Туску магчымасці здзейсніць абяцаныя ім цуды.

Аднак апошнім часам пабачыў я штосьці, што, мабыць, магло б канчаткова выклікаць у мяне агіду да курэння. Сябра-матрос прывёз мне папяросы з Аўстраліі. На каробках амаль не бачна маркі папяросаў, не відаць і іншых надпісаў, бо большую частку паверхні пачка займаюць агідныя здымкі хворых чалавечых органаў: а то курцоўскія лёгкія, а то цырозная печань, а то сарак гартані, ці пашкоджаныя гангрэнай пальцы, або іншыя „чароўныя" карцінкі. Калі такое штосьці ляжыць на стале, то не толькі адбівае ахвоту да курэння, але і да ўсяго іншага. А як гэта выдатна ўздзейнічае на ўяўленне курца!

Няхай тады іншыя сябры-курцы прабачаць мне, што паводжу сябе як здраднік, але калі курэнне сапраўды непажаданая звычка, то можа і нашы вытворцы замест пісаць розныя неразумныя лозунгі, пачалі б частаваць курцоў такімі жахлівымі карцінкамі? Бузумоўна, было б гэта больш паспяховае, чым дзеянні, якія вядуцца да гэтай пары.

М. Ц.

Адгаданка

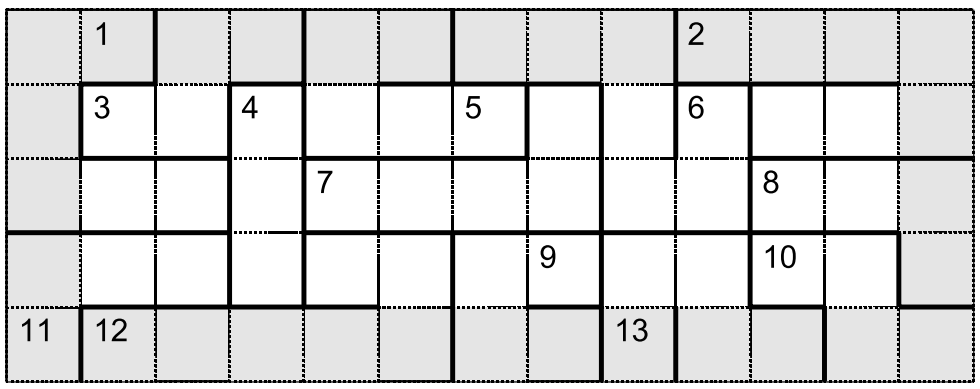

1. асобная расліна, сцябліна, 2. магутнае судна для пракладвання воднай дарогі ў ільдах, 3. перакананне, рэлігія, 4. частка шкілета чалавека або круглая неглыбокая пасудзіна, 5. найбольшы правы прыток Нёмана, 6. дзяржава з Дакарам, 7. шашачная фігура, якая дасягнула апошняй гарызанталі і перастала быць пешкай, 8. лягушка, 9. установа бюракрата, 10. назойлівае насякомае, 11. студзяністая маса, якая атрымліваецца пры працяглай варцы мяса, рыбы, касцей, 12. чалавек, які любіць многа гаварыць, 13. не расце на вытаптанай дарозе.

Адгаданыя словы запісаць у вызначаныя дарожкі, пачынаючы ад поля з лічбай. У светлых палях атрымаецца рашэнне — блізкаўсходняя пагаворка.

(ш)

Сярод чытачоў, якія на працягу месяца дашлюць у рэдакцыю правільныя рашэнні, будуць разыграны кніжныя ўзнагароды.

Адказ на адгаданку з 8 нумара

Акунь, асот, бюро, пожня, пух, удаў, Ціт.

Рашэнне: **Добрая жонка пустую хату поўніць.**

Кніжныя ўзнагароды высылаем **Мікалаю Сазановічу** з Навін-Вялікіх і **Мікалаю Лук'янюку** з Бялок.

Ніва
ТЫДНЁВІК БЕЛАРУСАЎ У ПОЛЬШЧЫ
PL ISSN 0546-1960
NR INDEKSU 366714

Выдавец: Праграмная рада тыднёвіка „Ніва".
Старшыня: Яўген Вапа.
Адрас рэдакцыі: 15-959 Białystok 2, ul. Zamenhofa 27, skr. poczt. 84.
Тэл./факс: (+48 85) 743 50 22.
Internet: *http://niva.iig.pl/*
E-mail: *redakcja@niva.iig.pl*
Zrealizowano przy udziale wsparcia finansowego Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji.

Галоўны рэдактар: Яўген Вапа.
Намеснік гал. рэдактара: Віталь Луба.
Тэхнічны рэдактар: Адам Паўлоўскі.
Рэдактар „Зоркі": Ганна Кандрацюк-Свярубская.
Публіцысты: Міхась Андрасюк, Мікола Ваўранюк, Аляксандр Вярбіцкі, Ганна Кандрацюк-Свярубская, Ілона Карпюк, Міраслава Лукша, Аляксей Мароз, Мацей Халадоўскі, Віктар Сазонаў, Уладзімір Хільмановіч, Міхась Сцепанюк.
Канцылярыя: Галіна Рамашка.
Друкарня: „Orthdruk", Białystok.
Tekstów nie zamówionych redakcja nie zwraca.
Zastrzega sobie również prawo skracania i opracowania redakcyjnego tekstów nie zamówionych. Za treść ogłoszeń redakcja nie ponosi odpowiedzialności.

Prenumerata krajowa
Termin przyjmowania wpłat do 5-go dnia każdego miesiąca poprzedzającego okres rozpoczęcia prenumeraty. Wpłaty przyjmują urzędy pocztowe na terenie województwa podlaskiego oraz oddziały „RUCH" i „KOLPORTER" na terenie całego kraju. Cena prenumeraty kwartalnej — 26 zł., półrocznej — 52 zł., rocznej — 104 zł.

Prenumerata z wysyłką za granicę
Wpłaty przyjmuje „RUCH" S.A. Oddział Krajowej Dystrybucji Prasy, ul. Jana Kazimierza 31/33, 01-248 Warszawa; telefony: +48(0)22 53-28-823 — prenumerata płatna w walucie obcej, 0-2253-28-816, 53-28-819; — prenumerata płatna w PLN; nr faxu: 0-2253-28-734

Prenumerata w redakcji
Planowana ilość numerów „Niwy" w 2009 roku — 52.

Poczta zwykła: Cena 1 egz. wraz z wysyłką w kraju wynosi 3,65 zł. Cena 1 egz. wraz z wysyłką za granicę — kraje europejskie — 5,00 zł. — kraje pozaeuropejskie — 5,20 zł.

Poczta lotnicza: Cena 1 egz. wraz z wysyłką za granicę: — kraje europejskie — 6,00 zł, — Ameryka Północna, Afryka — 6,70 zł., — Ameryka Południowa — 7,80 zł., — Australia i Oceania — 10,00 zł.
Wpłaty przyjmuje:
Rada Programowa Tygodnika „Niwa",
BANK PEKAO S.A. O/Białystok
38 1240 5211 1111 0000 4929 0945

Nakład: 1 500 egz.

Кветка стагоддзяў

Ілона КАРПЮК

Гайнаўка майго дзяцінства гэта пошта, дзе нібыта працаваў мой бацька, гэта і Жаб'я горка, дзе з іншымі медсёстрамі працавала мая мама, якая заўсёды казала: „Семдзесят гадоў... гэта ж яшчэ малады чалавек, мог бы пажыць". Гэта і вуліца Баторыя, дзе была цукерня, малы рыначак, на якім за рыбай заўсёды стаяла чарга ў рыбнай краме, а побач, за салодкай, малочнай пастай стаялі дзеці ў малочнай краме. Усё на фоне дзіўных блокаў, якія ставіліся да міленіюма польскай дзяржаўнасці. Гэта мела быць нешта важнае, новае, чым малады горад будзе ганарыцца. Блокі сталі фактам.

— Калі мы са школьнымі сябрамі вярталіся з мастацкага ліцэя ў Супраслі дахаты, — расказвае Ян Грыка, мастак ды кіраўнік „Галерэі Белай" у Любліне, — заўсёды смяяліся з гэтых блокаў. Якое гэта мастацтва? Мы ў школе пазнавалі сапраўднае мастацтва! — здзекуецца сам з сябе.

Дзякуючы пагадненню з беластоцкім будаўнікам Махелем, новаўзведзеныя блокі мастацка афармляў Зэнэк з памочнікамі. Зэнэк. Нейкае не нашае імя.

— Ён такі дзіўны быў, — кажа знаёмы маіх бацькоў, — штось там маляваў, хаты маляваў, там у нашых суседзяў помню... Ой... любіў ён і выпіць. Мы з яго смяяліся.

— Яго сям'ю святымі называлі, — дадае жонка знаёмага. — То той з Каменя, ну так. У іх у хаце то цэлыя сцены былі ў іконах.

Зэнкам называлі Іларыёна Данілюка. Ягоная сям'я — вядомая ў Камені, бо Аляксандр Данілюк, бацька Іларыёна, быў актыўным вернікам прарока Ільі з Грыбоўшчыны. Быў пісьменным чалавекам, таму і быў патрэбны папулярнаму прароку. Праўдападобна Іларыёна хрысціў сам Ілья, але, здаецца, няма ніякіх доказаў. З другога боку, імя Іларыён вельмі падобнае на Ілью... але гэта толькі мае здагадкі.

— Іларыён не любіў свайго імя, дзеці з яго смяяліся, — расказвала сястра Зэнка. — Хацеў нават яго памяняць, але патрэбна была згода бацькоў, а тыя не згадзіліся.

Разам з братам Іларыён выехаў вучыцца на Шлёнск. Паўтара года хадзіў у мастацкую школу, але кінуў яе і займаўся рознымі работамі. Вярнуўся пасля 13 гадоў, ужо як Зэнэк. Жыхары Гайнаўкі хутка навучыліся гэтага імя, бо адзін за другім пачалі клікаць Зэнка да сябе.

— Людзі, якія пераязджалі з вёсак, пачалі будаваць свае вілы, — расказвае Лёнік Тарасэвіч, — але не хапала ім грошай, каб скончыць будову ўсярэдзіне, тады бралі Зэнка, які вымалёўваў усе памяшканні.

Хутчэй за ўсё гэта Зэнэк сабе выбіраў хату, а нават гаспадара.

— Меў залатыя рукі, — кажа на адным з фільмаў сям'я Панасюкоў, — але калі хтось яму не спадабаўся, то не было памілуй. Не рабіў і ўсё.

— Нельга было нават прыглядацца, — дадае Рыгор Ваўранюк. — Любіў спакой.

Зэнэк, калі ўжо браў нейкую працу, зачыняўся на пару тыдняў або і месяцаў ды рабіў па-свойму. Раўняў сцены, падлогі і пачынаў маляваць. Любіў вельмі кветкі. Зэнэк гаварыў, што адчувае незвычайную блізкасць з прыродай, таму і раслінных матываў было ў яго найбольш. Але не можна было нават выказвацца на тэму ўзораў ці колераў, бо гэта ўсё было Зэнкавым праектам. Бяры мяне поўнасцю або ўвогуле!

— Я б гэта ўжо замалявала, але муж кажа, каб пакінуць, — прызнаецца адна з жанчын.

Лёнік Тарасэвіч з Янам Грыкам стараюцца пераконваць свет, што Зэнэк — гэта найважнейшае гайнаўскае дабро. Гэта, мабыць, сёння важнейшае для Гайнаўкі, чым белавежскі зубр, бо гэта не белавежскае, а гайнаўскае

Гэта ж яе хата, можа не хоча жыць з тым вялікім каляровым краявідам на цэлую сцяну. Але павінна хацець. Лёнік Тарасэвіч з Янам Грыкам стараюцца пераконваць свет, што Зэнэк — гэта найважнейшае гайнаўскае дабро. Гэта, мабыць, сёння важнейшае для Гайнаўкі, чым белавежскі зубр, бо гэта не белавежскае, а гайнаўскае. Зэнэк гэта не толькі яго працы, але перш за ўсё тоеснасць месца, бо ён з'яўляецца часткай гарадской прасторы. Сваімі працамі ён ад пачатку да канца канструяваў прастору хаты, а дзякуючы кварталу „Міленіюм" горад набываў своеасаблівы характар. Зэнэк гэта чалавек-інстытут.

— Ён быў бяздомным з выбару, — успамінае пляменніца Зэнка. — Для яго важным было толькі маляванне. Пражыў бы без грошай, але не без жывапісу. Мне здаецца, што Зэнэк сабе думаў так: калі я буду браць грошы за сваю працу, то Бог можа забярэ мне тое, што для мяне найважнейшае.

Таму Зэнэк працаваў за начлег, за харчы, часам атрымліваў нейкую заплату, але зусім не такую, якой вартая была ягоная праца. Бараніўся толькі перад размовамі наконт сваіх праектаў. Разумеў ён сам, што ніхто не ў змозе ўявіць сабе вобраз, які паўстаў ужо ў ягонай галаве. Зэнэк даваў людзям тое, чаго яны не маглі мець, а пра што марылі: каляровы свет, новую рэчаіснасць, кожны пакой, калідор, кухня былі новымі асобнымі светамі, якія разам стварылі адмысловую і адзіную такую прастору. Як сапраўднае мастацтва, яго творчасць выконвала грамадскую ролю. Прытым даваў гарантыю на сваю працу на пару дзесяткаў гадоў. Яго вымалеваныя дываны да сёння ляжаць па хатах, не сцерліся, нават не працерліся.

— Я калісь нават яму памагаў, — працягвае ўспамін Ян Грыка, — але ён толькі глянуў і сказаў: „Едзь, хлопец, да гэтай сваёй школы, табе многаму трэба яшчэ вучыцца". А пасля замаляваў мае ўзоры.

Меў свядомасць свайго таленту і вартасці сваіх прац. Быў такім мясцовым мастацкім прарокам, але Ян Грыка ставіць яго побач самых выдатных, гэтак званых наіўных творцаў, як Нікіфар і Ацепка. Лічыць яго таксама адным з двух і адзіных геніяльных жывапісцаў Падляшша. Зэнэк і Лёнік. Нашае золата, пафарбаванае ў сотні колераў. Лёнік разам з Янам Грыкам вырашылі вярнуць Зэнка свету. Доўга пра яго ніхто не ведаў, а зараз яго працы ўжо змяшчаюцца ў каталогах сучаснага мастацтва. Толькі ў Гайнаўцы яшчэ ён не ацэнены належным чынам.

— Стараста купіў 30 экземпляраў альбома „Зэнэк", які мы выдалі, дарэчы, у Любліне, — кажа з усмешкай Ян Грыка. — Гэта ўжо вялікае зацікаўленне.

Зэнку ў гэтым годзе споўнілася б семдзесят. Мая мама сказала б... я таксама сказала б, што гэта малады ўзрост, а Зэнэк духам быў малады, любіў пажартаваць — з людзьмі і з людзей. Быў добрым чалавекам, памагаў сям'і і яна яму памагала. Быў удзячны Богу і свайму лёсу. Яго працы маюць і пад сорак гадоў. Гэта ўжо спелы ўзрост. Хочацца, каб не зніклі гэтыя „беларускія радзюжкі", як акрэсліў узоры на блоках квартала „Міленіюм" мастак Віктар Кабац. Хочацца захаваць як найбольш Зэнкавых інтэр'ераў, бо гэта не толькі след па вялікім мастаку, але наша грамадская тоеснасць.

29.03 — 04.04

(22.03. — 20.04.) Адны памысныя падзеі. У пачуццях не давай абяцанак. Добры час на супольныя мерапрыемствы са знаёмымі. Моцныя жыццёвыя сілы, добры настрой, здольнасць да хуткай рэгенерацыі. Могуць толькі пабалець зубы ці горла.

(21.04. — 21.05.) Мноства сілы, пільнасць, засяроджанасць на тым, што найважнейшае. У каханні можаш памарыць аб кімсьці, хто не для цябе. Сябра са знака Дзевы можа стаць для цябе інспірацыяй у чымсьці незвычайным. Адвага і рашучасць прынясуць здзяйсненне. Абмінай шпіталі!

(22.05. — 22.06.) Настрой песімістычны, да таго забрысці можаш у тупік. Затое можаш аформіць штосьці, з чым да гэтай пары не ішло табе найлепш. Калі хочаш зрабіць на кімсьці ўражанне, не прытварайся кімсьці іншым. Не зачыняйся ў вузкім коле знаёмых.

(23.06. — 23.07.) Розум востры як брытва, але паявіцца схільнасць да неабдуманых судоў. Патрабуеш паветра і прасторы. Пазбягай цяжкіх страў і напояў. Знаёмствы могуць аказацца эмацыйна цяжкімі. Ракі, якім неабходна легчы на аперацыйны стол, няхай не баяцца.

(24.07. — 23.08.) Хтось пазайздросціць табе поспехаў і будзе старацца перашкодзіць у рэалізацыі тваіх намераў. Можаш кінуцца на новае — зоркі ў піянерскім знаку Барана і з магутна дзеючым Плутонам. У спрэчках з бацькамі, нават калі твая рацыя, не падагравай канфлікту. Непатрэбна не знясільвайся, задбай аб добрае харчаванне.

(24.08. — 23.09.) Магутная колькасць энергіі (Меркурый у знаку баявітага Барана). Атрымаеш падтрымку ад блізкіх і дзяцей. Ты таксама спатрэбішся камусьці, хто трапіў у кабалу. Хоць апошняя рэч, на якую можаш дазволіць, гэта нясплачаны крэдыт і мінус на рахунку.

(24.09. — 23.10.) Можа табе здавацца, што мэты далёкія як ніколі; папрасіся падмогі ў адпаведных асоб. Апетыт да ласункаў (але не сядай на дыету), як і агульна да жыцця. У пачуццях будзеш дзейнічаць пад уплывам імпульсу, але зразумеш, што і ў гэтым не трэба пераборшчваць.

(24.10. — 22.11.) Шмат што давядзеш да шчаслівага фіналу і перавысіш запланаванае, але азірайся, з кім маеш дачыненне (можаш трапіць у няміласць важнай асобы, якая вышэй трымаецца, чым мае тое, на чым сядзіць).

(23.11. — 22.12.) Ідэальны час на любоўныя сустрэчы. Стральцы з пярсцёнкам павінны паслухаць партнёра, бо ягоныя думкі трапныя і разумныя. Задзівіш адвагай, рашучасцю, самаўпэўненасцю. Будзе цягнуць цябе да людзей вясёлых, творчых, энергічных; нябярэшся ў іх сілы.

(23.12. — 20.01.) Каханне можа ўскалыхнуць тваім жыццём. Дзейнічаючы абдумана, маеш шанц на павышэнне і хуткую кар'еру. Нагоды на паправу ладоў у пары. Снежаньскія Казярогі маюць шанц трапіць на магчымасці, якія прынясуць ім аграмадныя прыбыткі.

(21.01. — 19.02.) Сустрэне цябе шмат сюрпрызаў, у выніку якіх апынешся ў зваротным пункце. Будзе пералом, якога ты даўно чакаў! Памагаючы іншым, пільнуй таксама сваіх інтарэсаў. Не шкадуй часу на жывыя кампанейскія кантакты.

(20.02. — 21.03.) Знакаміты час на інтарэсы каля 30.03. (старайся нікому не пазычаць, бо давядзецца доўга чакаць вяртання даўгоў). Калі да гэтай пары не шанцавала табе ў любоўных планах, цяпер можаш быць пераборлівы! Вялікія поспехі ў кампаніі!

Агата АРЛЯНСКАЯ

ISSN 0546-1960